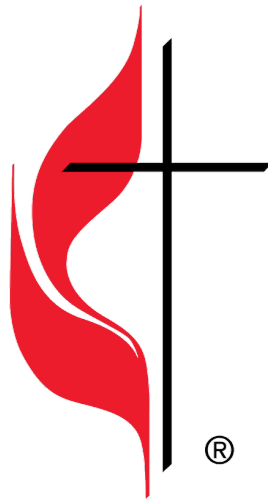

KO E HALANGA TĀPUAKI

Ma'á e Kāinga Tonga 'i he

UNITED METHODIST CHURCH

Novema 2025

TOHI POLOKALAMA

- KAVEINGA E MAHINA**
- NGAHI KAVEINGA LOTU**
- LAU FOLOFOLA FAKA'AO**

NGAAHI KAVEINGA LOTU NOVEMA MO TISEMA 2025

NOVEMA: “Ko e Tuí ‘oku makatu’unga ‘i he ‘Otua ‘okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo’ou e Fakatupú / *Faith is Grounded on God who Transforms, Empowers, and Renews Creation.*”

Sāpate 21 hili ‘a e Penitekosi– Sāpate ‘o e kau Sangatō: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakahā ko e “Tuí ‘oku makatu’unga ‘i he ‘Otua ‘okú ne Liliu, Fakaivia mo e Fakafo’ou e Fakatupú” (Saame 119: 137-144).

‘Ahongofua 1: Ke tau lotua ‘a ‘etau tui, ke tau tu’ukalikali hono taukave’i ‘a e Huafa ‘o Sisu Kalaisi mo ‘ene ngaue fakamo’ui he lotolotonga e kuonga kuo hulu fau e longoa’a mo e fakakikihi (2 Tesolonaika 2:13-17)..

Sāpate 22 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakalaualoto he lahi ‘o e ‘Otua ‘o tekaki ki ai ‘etau ngaahi kavenga mafasia ke ne fai ‘e ia hotau fakaaivia mo fakafo’ou. (Saame 145:1-5).

‘Ahongofua 2: Ke tau tukupā mo fakapapau’i ta’etoaveiveiua ‘oku ‘ikai pea mo ha toe taha ‘e tu’u ai ‘etau Tuí ka ko Sihova pē, ‘a e “‘Otua ‘okú ne liliu, Fakaivia mo Fakafo’ou e Fakatupú” (Luke 21: 16-19).

Sāpate 23 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau hākahaka mo tome’e he fakatupu fo’ou kuo fai ‘e Sihova ‘i hotau ngaahi lotofalé, Siasí mo e kaungā pilikimí (‘Aisea 65: 17-19).

‘Ahongofua 3: Ke tau lotu mo fakafeta’ia hono tokangaekina kitautolu ‘e Sihova neongo hono li’ekina kitautolu ‘e he kakai ne tuku falala kitautolu ki ai. Ko e tui kia Sihova ‘oku toka ki ai ‘etau ‘amanaki (Selemaia 23: 1-4).

Sāpate ‘o e Tu’i ‘a Kalaisi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní, pea mo e uiké; pea tau fakafeta’i he afeitaulalo ‘a e ‘Otua Māfima’i ka ne hifo mai ‘o hakeaki’i ‘a e kau angahala ko kitautolu neongo ‘etau tō mo humu he halafonongá. Ko e fakamahino ko Sīsū Kalaisi ‘oku Tu’i ‘i langi mo māmani (Luke 1: 68-69)

‘Ahongofua 4: Ke tau lotu mo fakafeta’ia hotau monū’ia he kuo hoko ‘o mo’oni ‘i hotau kuongá ni ‘a e ngaahi palōfisa’i ‘a e kau Palōfita ‘o e ngaahi kuonga mu’á (‘Aisea 2: 1-5).

Sāpate ‘Uluaki ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakafeta’i he ‘etau tu’uta he ‘uluaki Sāpate ‘o e ‘Etiveni, ka ko e taimi ‘o e teuteu he ‘oku ‘ikai ke tau ‘ilo ki he taimi mo e houa ‘e hoko mai ai ‘a e Fanautama ‘a Tangatá. (Matiu 24: 36-44).

TISEMA: “Ke tau Tatali fie tatali ‘o Hākahaka he kuo Hopo Hake ‘a e La’ā Mo’oni ‘o e Faka’amanakí, pea tau kaungā ngāue mo e Laumālie Mā’oni’oni ke fakatupulekina ‘a hono Pule’angá ‘i māmani. / *Waiting in Anticipation, Experiencing the Joy of Liberation while Actively participating with the Holy Spirit to bring about God’s Kindom here on Earth.*”

‘Ahongofua 1: “Ke tau tatali fie tatali ‘o Hākahaka he kuo Hopo hake ‘a e La’ā Mo’oni ‘o e Faka’amanakí, pea tau kaungā ngāue mo e Laumālie Mā’oni’oni ke fakatupulekina hono Pule’angá ‘i māmani” (‘Aisea 11:1-5)

Sāpate Ua ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau kau fakataha pe mo e me’a mo’ui kotoa ‘o e Fakatupú ‘i hono fai ha ngāue ‘oku ‘aongá ke ne fakatupulekinga ‘a hono Pule’angá ‘i māmani (Loma 15:7-9).

‘Ahongofua 2: Ke tau lotua kitautolu ke tau lotolahi mo tatali fie tatali neongo hono fepalekina kitautolu ‘e he ta’au faingata’a ‘o e halafonongá. Ko hono talá, “Ko hono ‘ā’ālonga pe, ‘e toki hā kotoa ‘amui” (Semisi 5: 7-10).

Sāpate 3 ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau kau fakataha mo e me’a mo’ui kotoa pe ‘o e Fakatupú ‘i hono fakahikihiki’i hotau ‘Otuá mo ‘ene ngaahi ngāue fakaofó (‘Aisea 35: 1-5).

‘Ahongofua 3: Ke tau hūfia ke tokoni mai ‘a e Laumālie ‘o ngaohi hotau lotó ke tau to’a mo lahi kae lava ‘o tu’uma’u he nofo mo e ‘amanaki ki he hoko mai ‘a e ivi fakamo’ui ‘o e ‘Otuá ‘o tau toloto monū’ia ai (Saame 80: 17-19).

Sāpate 4 ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakafeta’i kuo “Hopo hake ‘a e La’ā mo’oni ‘o e Faka’amanakí” ‘o fou mai he ‘ofa ‘a e ‘Otuá kia Mele mo Siosefá (Matiu 1:18-25).

‘Ahongofua 4: Ke tau mavava fiefia mo hiki hotau le’ó he ‘Ai Kakano ‘a e ‘Otuá ‘o hoko mai ki he ‘Ai’angakai ‘o e manú ko hotau Fakamo’ui. Ko e hono leá, “Fakafeta’i e ma’u koloa, Fakafeta’i he ma’u Kilisimasi, Fakfeta’i he ma’u Kalaisi” (‘Aisea 52: 7-10).

Sāpate Hili ‘a e Kilisimasi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ni mo e uiké, pea tau fakamahu’inga’i ‘a e hoko mai ‘a e ‘Otuá ki māmani ‘i he kuonga ‘oku kāupo’uli, kae fakafeta’i ne ‘ikai lava ‘e he faingata’a ‘o e halafononga ke ne lōmia ‘a Kalaisi mo ‘ene ‘ofā (Sione 1: 4 & 5).

‘Ahongofua 5: Ke tau fakafeta’i he tauhi hao ‘a e ‘Otuá kuo fai ma’á e kau vaivai pea tau kau ai hono fakaikuna ‘a e ta’u kuo tau lākaí kae’uma’ā e ‘amanaki lelei ki he ta’u fo’ou kuo tau kamata’ni, ke tau fakatupulekina ai hono Pule’angá (‘Aisea 60:1-6).

KO E LAU FOLOFOLA FAKA’AHO

NOVEMA: “Ko e Tuí ‘oku makatu’unga ‘i he ‘Otuá ‘okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo’ou e Fakatupú / Faith is Grounded on God who Transforms, Empowers, and Renews Creation.”

Tokonaki, Novema 1: Lau Folofola – Luke 19: 1-10.

Ki’i Ama: Luke 19: 9, “Pea pehē ‘e Sīsū kiate ia, ‘Ko e ‘ahó ni kuo hoko mai ‘a e fakamo’uí ki he falé ni, kae’uma’ā ko e hako foki ia ‘o ‘Epalahame.”

Pou ‘Ao: ‘Okú ‘ikai ko ha me’a faingofua ‘a e feinga fakalelei ‘o tautautefito ‘o kapau kuo ki’i fuofuolua atu ‘a e maumau na’e hokó. ‘Okú tau fa’a feinga ke ‘uhinga mālie ‘a e ‘ikai ke fei mo fai ai e fakalelei ‘i he taimi pe ‘oku hoko ai ha maumau – ko kinautolu ‘oku totonu ke kole fakamolemole he ko kinautolu na’á nau fai mai e koví. Ko hono mālie he ‘oku tonu e ‘uhingá ia ki he kakai kehé pea mo ‘etau ‘ilo’i lelei ‘oku tau tonuhiá, ka ‘oku ‘ikai ha’ane me’ime’i tonu ‘e taha ki he taimi ‘oku tau fakahoa ai ki he ‘etau faianga ki he ‘Otuá. ‘Okú ‘ikai ke fa’a ‘ufia ‘etau tōnōnou kiate kinautolu ‘o tatau pe mo e kaungā’api kae huluatu ki he ‘Otuá ‘okú ne ‘afio’i e me’a kotoa pe ‘i he ‘univeesi ‘oku mafola ‘o a’u ki he ngaahi me’a ‘oku te’eki ai ke tau fakakaukau ki aí. Pea fēfē leva ai ‘etau feinga ke faka’uhinga’i lelei ‘a ‘etau fakatōtō’ohi mo fakangalo’i ke fei leva mo tau fakalelei mo e ‘Otuá. ‘I he taimi tatau, ‘oku tokanga mai e ‘Otuá ke tau ‘uluaki fakalelei mo hotau “tokouá” pea tau toki fakalelei mo Ia. Ko e talanoa ‘o e ‘ahó ni, ko e talanoa ‘o e “‘āā ‘a e kuí ‘o sio pea poto mo e valé ‘o ‘ilo”. Fakatokanga’i hake ‘e Sākeasi ‘ene “nōnou.” Na’e nōnou (pukupuku) hono lahí ‘o tatau pe mo ‘ene mo’ui faka-‘efika mo molalé. Na’e mate ngūngū hono konisenisí ‘i hono kuihi ia ‘e he mānumanú. Na’e hoko ‘ene ngāue ko e tanaki tukuhaú ko ha faingamālie ia ke ne fakafonu ai ‘ene tuku’anga koloá ‘i he’ene fakalahi e tukuhaú ‘a e kau masivá ke lava e ‘inasi ‘o e Pule’angá pea toe lahi mo hano ‘inasi. Ko e fakatātā totonu eni ‘o e “siokitá” he neongo na’e lau ‘oku tānaki tukuhaú ma’á e Pule’angá, ka ko e kongā lahi ia na’e ‘alu pe ia ki hono kató. Ko e tu’unga eni na’e ‘i ai e mo’ui ‘a e matāpule “pukupuku” ko Sākeasi. Fakafeta’i he na’e ‘ikai ko e talanoa faka’osi ia ‘o ‘ene mo’ui. Ko e taimi na’e fetaulaki ai mo Sīsū na’á ne fakaafe’i ia ki hono ‘api. Monū’ia lahi ‘o e motu’a “nōnou” ni he’ene fakaafe’i ‘a e ‘Eiki ki hono falé ke ne toloto monū’ia ai he tāpuaki ‘o hono “fakalōloa’i” atu ‘e Sīsū ‘ene “sió” ke ‘oua ‘e ngata pe ai (kita) kae kau ai e ‘Otuá mo e kaungā’api. Ko e taimi ai pe ia ‘o e feinga ‘a Sākeasi ke “fakalelei’i” hono vā mo e kaungā’api fakataha pe mo e ‘Otuá. Ko kinautolu kotoa pe na’á ne kakaa’i te ne fakafoki ‘o liunga fā ‘a e me’a na’á ne ma’u meiate kinautolú pea te ne foaki ‘a e vaeua ‘o ‘ene koloá ma’á e masivá. ‘Okú hanga ‘e he talanoa ‘o Sākeasi ‘o fakamanatu mai, ko e fakalelei mo e kaungā’api pea mo e ‘Otuá ko e me’angāue ia ‘a e Tui. Ko e momēniti pe ‘o ‘ene Tui ki he ngāue fakaofo ‘a Kalaisi, ko e momēniti ai pe ia ‘o ‘ene fakapapau ke fakalelei’i e ngaahi vā kotoa pe na’e maumau he’ene ngāue. ‘Okú fēfē ‘etau tauhi vā ki hotau kaunga fononga mo e ‘Otuá ‘i hotau kuongá ni? ‘Okú ‘i ai ha ngaahi vā he fua fatongia ‘oku tau fai he fāmili, Siasí mo e fonuá ‘oku totonu ke fei leva mo fakalelei’i? Tau kau fakataha pe hono muimui’i hotau Kaveinga ki he mahina ‘oku tau kamata’i, “Ko e Tuí ‘oku makatu’unga ‘i he ‘Otuá ‘okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo’ou e Fakatupú,”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Eiki Sīsū, ‘oku mau fakamālō atu ‘i ho’o kei fie kāinga mo kinautolu neongo e lahi ‘o ‘emau fakasitua’i Koé. Tokoni mai ke mau lava o fakalelei’i ha ngaahi vā kuo maumau ‘i ha’ama ngāue. ‘Emeni.

Sāpate, Novema 2: *Sāpate hono 21 Hili ‘a e Pēnitekosi. (Lanumata).*

Lēsoni: Hapakuki 1: 1-4, 2:1-4; Saame 119: 137-144; 2 Tesalonaika 1: 1-4, 11-12; Luke 19: 1-10.

Mōnite, Novema 3: Lau Folofola – Hakeai 1: 15b-2:9.

Ki’i Ama: Hakeai 2: 5, “Ko e me’a ki he lea ‘o ‘eku fuakava mo kimoutolu ‘i ho’omou hū mai mei ‘Isipité, ko ia mo hoku laumālie ‘oku kei tu’u ‘i homou lotolotongá: ‘oua te mou manavahē.”

Pou 'Ao: 'Oku ma foki atu mo e hoá he'ema ki'i mālōlō uike taha 'o 'eke atu ki he fine'eiki na'á ne tokanga'i e fānaú, "Na'e fefe ho'omou le'o?" Tali mai, "Na'e 'i ai pe ki'i me'a na'e hoko ka na'e 'ikai ko ha palopalema ia." Pea ko 'eku fanongo pe ki ai peá u pehē loto pe, "na'e palopalema eni ki he'enu le'ó." Hangē pē ha loí, he ko e taimi na'á ne fakamatala mai ai e me'a 'a e taha he fānaú na'e fai he akó, na'e "palopalema" he na'e tulí 'aho tolu. Kuo hoko e kupu'i lea, "'Oku 'ikai ko ha palopalema" ko e fakatokanga ia kiate au, 'oku palopalema 'a e me'a 'oku talamai 'oku 'ikai ke palopalemá. 'Oku natula pehē 'a hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni. Ko hono talamai ke "'oua te mou manavahē" ko e faka'ilonga mai ia na'e 'i ai e me'a na'e fai e manavahē ki ai, pea 'oku lolotonga hoko pē pea 'e pehē ai pe 'i he kaha'ú. Ko e Tohi 'a e Palōfita ko Hakeai 'a e tohi nounou taha 'o e Tohitapú, pea ko 'ene tefito'i fekaú, ko hono uki mo fakalotolahi'i 'a e kau 'Isileli ke nau toe langa 'a e Temipalé. Kuo nau foki mai mei he Fakaheé, pea neongo 'ene fuoloa ta'ú ka na'e kei tuva atu pe 'a e fu'u fokotu'unga maka na'e langa 'aki e Temipalé 'o fakamanatu ki 'Isileli 'a e ngāue pango na'e fai ki Selusalema pea mo honau Fakahe'e. Na'e me'angāue'aki 'e he 'Eiki 'a 'ene Palōfita ke ue'i 'a e loto 'o e kau takí ke nau uki 'a hono toe langa fo'ou 'o e Temipalé, 'o hangē ko e ngaahi veesi kimu'a 'i hotau Ki'i Amá. Ko e 'ahó ni 'oku fakalotolahi'i 'e he Palōfita e kau foki mei he Fakahē fakataha mo kitautolu 'i hotau kuongá ni ke 'oua te tau manavahē. 'Oku mahino 'a e fekau na'e fai 'e Hakeai ki he kau takí 'o Siutá 'i he ta'u 'e 520 ki mu'a ia Kalaisí, pea 'oku kei fe'unga pe mo e fononga 'oku tau fai 'i onopooni. Ko e mo'oni, na'e fekuki 'a 'Isileli mo e manavahē mo e tailiili lahi 'i he taimi 'o e Fakahē. Na'e hangehangē ka molé 'a e 'amanakí pea fehu'ia 'e he ni'ihí pe 'oku kei 'ofa'i koā kinautolu 'e Sihova pe 'ikai. Ka ko eni kuo fai honau fakatau'atāina 'e Sihova pea neongo 'enau tau'atāina 'i honau fonuá, ka 'oku kei fihia pe honau lotó 'i he ngaahi faingata'a na'á nau maheni mo ia 'i honau kuohilí. Ko e fekau 'o e 'ahó ni, ko hono fakamahino ki 'Isileli 'oku 'ikai mo ha toe 'Otua ka ko Sihova pe. Ko e taimi pe 'oku tau kau ai mo Sihová pea 'oku mole atu 'a e manavahē mo e tailiili. Kuo toe fakafoki 'enau manatú ki he'enu kovinanite mo e 'Otua ki he'enu 'ekisoto mei 'Isipite pea mo 'ene taki kinautolu ki he Fonua 'o e Tala'ofá. Ko Sihova na'e 'i ai 'i he kamata'angá, pea 'okú ne 'i ai he lolotonga ni, pea ko ia honau to'utakanga pikima'u pe 'i he kaha'ú. Fakafeta'i he ko e taimi 'oku tau kau ai mo Sihová, 'oku kei tatau ai pē, pe 'oku palopalema pe 'ikai ke palopalema, 'oku kei pukepuke pe kitautolu 'e Sihova.

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: Fakafeta'i atu 'e 'Otua 'i ho'o hokomai ko hoku faletoina. Tokoni'i au ke u nofo ma'u 'i ho'o 'ofá he taimi kotoa pē 'o tatau pe he'ene tokamālié mo 'ene tokatāmakí. 'Emeni.

Tūsíte, Nōvema 4: Lau Folofola – Luke 20: 27-38.

Ki'i Ama: Luke 20: 27, "Pea 'unu'unu mai ha ni'ihí 'o e kau Sātusí, 'a kinautolu 'oku faka'ikai'i 'a e toetu'ú; pea na'á nau fehu'i kiate ia, 'o pehē."

Pou 'Ao: Na'e maheni 'aupito a Sīsū mo hono fā'a fakafehu'i ia 'e he kau ma'u mafai 'i he Lotu Temipalé pea na'á ne mateuteu 'aupito ki hono tali 'o 'enau ngaahi fehu'i 'o hangē ko e talanoa 'oku tau fakalaulauloto ai he 'ahó ni. Ko e tu'o tolu hake 'aki pe eni 'a e fehengahangai 'a Sīsū mo e kau fehu'i fakafihí 'i he Vahe 20 pea mo hono liliu kotoa pe 'e Sīsū 'enau fehu'i ke lelei ki he'ene misioná. Ko e Kulupu eni hono tolu na'á nau fakafehu'i a Sīsū ko e kau Satusí. Ko e fā'ahi eni 'a e kau Taula'eiki Lahí pea ko e tukufakaholo kinautolu mei he laine 'o e ha'a Taula'eiki pea ko honau ni'ihí na'e tu'umālie 'aupito. Na'e falala kiate kinautolu 'a e kau hou'eiki mo e kau tu'umālie 'o e fonuá ka na'e si'isi'i ke toe poupupeu pe falala 'a e tu'á mo e masivá kiate kinautolu. Ko e tokosi'i pe na'á nau tali mo fanongo ki he'enu faiakó neongo ko e kau mā'olunga taha eni 'i he fakatu'utu'unga 'o e Lotu Temipalé. Ko e 'uluaki Tohi pe 'e 5 'o e Fuakava Motu'á na'á nau lau ko e Folofolá. Na'á nau kehekehe mo e kau Falesí 'i hono tali 'e he kau Falesí 'a e ngaahi Tohi kehe mei he ngaahi Tohi 'a Mosesé. Na'e tokanga e kau Falesí ke faka'uhinga'i e Folofolá ke fe'unga mo e taimí, kae nofoma'u pe kau Satusí 'i he "māmani" na'e fā'u ki ai 'a e ngaahi Tohi 'a Mōsesé. Na'e 'ikai mo ha toe tokāteline 'e 'ilonga 'aupito ai 'enau kehekehe 'o hangē ko e "Toetu'ú". Na'e tui e kau Satusí 'oku 'auha fakataha pe 'a e "laumālié" mo e sinó 'i he taimi 'oku mate ai e tangatá / fefiné. Ko e maté ko 'ene ngata ai pe ia 'a e mo'uí 'o 'ikai ha toe mo'ui 'i he maama kaha'ú. Na'e kamata hala pe 'enau fehu'i 'i he'enu fakakaukau ko e toetu'u 'o e sinó mo e mo'ui 'i he maama kaha'ú, 'oku tatau pe mo ia 'oku tau lolotonga ma'u he mo'uí ni. Na'e 'ikai ke mahino ki he kau Satusí 'a e tali 'a Sīsū he na'e tali mai 'aki 'a e fokotu'utu'u 'o e maama kaha'ú. 'Oku fakamahino mai 'e Paulá - kapau 'oku 'i ai ha sino fakakakano, pea 'oku 'i ai leva mo e sino fakalaumālie. Na'e 'ikai ngata pe hono veuveuki 'e Sīsū e taufatungamotu'a 'o e malí 'i he Tukufakaholó mo e feinga ke kumi ha hakó, kae toe hulu atu 'ene fakafehalaaki'i 'enau fakakaukau tokua 'oku ngāue 'a e 'Otua 'o fakatatau ki he fokotu'utu'u mo e founa 'oku fai 'aki 'etau ngāue (*human standards*). 'Oku tau lava pe ke 'ilo 'a e founa ke lau mo faka'uhinga'i 'aki 'a e Folofola 'oku tau laú. 'Oku 'i ai pe taimi, 'oku 'ikai ke tau toe hela faka'uhinga'i ai e Folofolá, pea 'i ai leva mo e taimi 'e mo'oni ai a 1 Kolinito 2: 10, "*Ka ko e ngaahi me'a ko iá, kuo faka'ilo 'e he 'Otua kiate kinautolu 'i hono Laumālié: he ko e Laumālié 'okú ne hakule 'a e me'a*

kotoa pe, 'io, 'a e ngaahi loloto 'o e 'Otuá." 'E mahu'inga 'i he'etau fekumi ke a'usia 'a e ngaahi mo'oni mo e momona 'o e Lotú ke tau tali 'a e uki 'oku fai 'e hotau Kaveinga ki he mahiná ni, "Ko e Tuí 'oku makatu'unga 'i he 'Otuá 'okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo'ou e Fakatupú."

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'E 'Otuá, tokoni mai ke u 'ilo he taimi 'oku ou fakakaukau ai 'oku tatau 'eku founá mo ho'o founá, ko e sipi pe au, peá u muimui 'i ho'o founa ma'u ai pe. 'Emeni.

Pulelulu, Nōvema 5: Lau Folofola – Luke 20: 27-38.

Ki'i Ama: Luke 20: 37-38, "Ka ko e me'a ki he toe fokotu'u 'o e pekiá, na'a mo Mōse 'okú ne fakahā ia 'i he vahe 'oku kau ki he Talatala'amoá, he'ene lau 'a e 'Eiki ko e 'Otuá 'o 'Epalahamé, mo e 'Otuá 'o 'Aisaké, mo e 'Otuá 'o Sekopé. Ka 'oku 'ikai ko e 'Otuá ia 'o e maté ka 'o e mo'uí: koe'uhi 'i he'ene 'afio 'a'ana 'oku nau mā'u'ui kotoa pe."

Pou 'Ao: 'Oku tau toe hokoatu pe he Lēsoni na'a tau fakalaulauloto ai 'aneafi. Ko e taha 'o e Huafa 'o e 'Otuá 'i he Fuakava Motu'á – 'Elohimí (*Elohimí Chayim*) 'oku 'uhinga ia "Ko e 'Otuá 'o e mo'uí" pe ko e "'Otuá mo'uí" (*"God of life or living God"*). Pea ko e 'uhinga ia 'o e 'Otuá 'oku ngāue'aki ia 'e Sīsū 'i hotau Ki'i Amá. 'Oku fēfē leva ai 'a 'etau tui ki he mate 'o e sinó 'o hangē ko ia 'oku 'asi he "Tui 'a e kau 'Apositoló?" Ko e hā leva e 'uhinga 'a Sīsū ki he'ene pehē 'oku 'ikai ko e "'Otuá ia 'o e maté ka 'o e mo'uí?" Ko e me'a 'uluaki pē ko hono fakamahino mai 'e Sīsū 'oku 'ikai fē'unga 'a e pehē 'oku mo'uí 'a e 'Otuá pe ko e 'Otuá 'o e mo'uí. Ko e me'a 'oku tonú ko 'etau pehē, "Ko e 'Otuá 'a e Mo'uí" (*God is life*). Ko e me'a kotoa pe 'oku mo'uí 'i he 'univeesí ko e ha'u kotoa pe mei he 'Otuá 'o e Mo'uí. 'Oku mo'uí 'a e me'a kotoa pe 'i he fu'u 'univeesi 'oku mafolá koe'uhi ko e "Mo'uí 'a e 'Otuá." Ka faifai angé kuo ki'i fakamānava loloa e 'Otuá, ko e 'osi ai pe ia mo e mānava 'a e 'univeesí. Na'a tau lave 'aneafi ki he 'ilo'ilo lelei 'e Sīsū 'a e kau Sātusi mo 'enau fehu'i fakafihí. Na'e 'ikai 'uhinga 'enau fehu'i ko ha'anau ta'emahino, ka na'e fai ke fakafihia 'i 'aki a Sīsū. Ki he kau Sātusi, na'e mahino 'aupito pe 'a e ve'eteka 'o taimi mo 'ene fakangatangata. 'Oku lanu mata e funga fonuá 'i hono fa'ahita'u pea fakatō mo mole lau 'i hono fa'ahita'u. 'Oku pehē pe mo e mo'uí, ko 'ene a'u pe ki hotau taimi pea 'oku teuteu'i leva kitautolu ke foki pe ki he efu na'e ngaohi mei ai. Ka 'oku mālie 'a e tala 'oku fai 'e Sīsū 'i hotau Ki'i Amá he 'okú ne fokotu'u mai 'a e me'a ia 'oku kehe. Ko e tui ki he 'Otuá 'o 'Epalahamé, 'Aisake mo Sekopé, 'a e 'Otuá 'oku 'Ai Kakano 'ia Kalaisi Sīsū, ko e fakapapau'i ia 'o e tui ki he 'Otuá ko e Mo'uí; 'a e 'Otuá na'a ne ikuna'i 'a e fili fakamui 'o e efu mo e kelemutú, 'a Mate, 'aki 'ene fokotu'u 'a Kalaisi mei he Pekia ko e "polopolo 'o e fa'ahinga kuo mohé." 'I he tapa kotoa pe 'o e mo'uí, 'i he momēniti kotoa pe talu mei hono fakatupu 'e he 'Otuá 'a e "'I Aí mei he funga 'o e 'IKAÍ", pea mo e kei fai pe 'e he 'Otuá 'a 'ene ngāue, ko hono folofua 'o e maté 'aki 'a e Ikuna kāfakafa na'e fai 'e Kalaisi 'i he'ene Toetu'ú. 'Oku hanga 'e he fakafehu'i 'e Paula 'a e ivi mo e mafai 'o Mate 'o fakamanatu mai 'a e tu'unga 'oku fai ai 'etau fakatu'amelie, "'E Mate, kofa'ā ho'o ikuná na? 'E Mate, kofa'ā ho'o huhú na?" 'Oku tau kau fakataha he fakamo'oni ki he talafungani 'a e 'apositoló 'i he taimi kotoa pe 'oku tau tatau ai ki ha taha 'i hotau kaungā fonongá 'i he'etau Ouau Putú. Tauange pea mo e 'Otuá ko e Mo'uí ke ne fai ai pe hotau tauhi he mo'uí ni pea pehē ai pe 'i ha taimi te tau a'u ai ki he kauvai 'o e mo'uí na.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ko e 'Otuá ko e Fauniteni 'O e lelei kotoa pē: Hokohoko 'a e foaki Ki he me'a mo'uí ē. Lave ai pē kitautolu, Ko e kainanga 'o e fonua: Ko māmani 'oku fonu 'I he 'ofa 'a e 'Otuá.

Tu'apulelulu, Novema 6: Lau Folofola - Saame 145: 1-5, 17-21.

Ki'i Ama: Saame 145: 2, Ko e 'aho kotoa pē te u fakamālō'ia 'a e 'Afioná; Pea te u fakalāngilangi 'i ho huafá, 'O lauikuonga pea ta'engata."

Pou 'Ao: 'Oku 'i ai e talanoa ki he tamaio'eiki na'e foaki ange ki ai 'e he'ene 'eiki 'ene kato me'a'ofa. Ko e tala 'o e kató, 'e fonu ma'u pe 'o kapau te ne manatu'i 'a e ki'i fo'i lea na'e fanafana'i ange ki ai he'ene 'eiki kimu'a pea maté. Hopo atu e tamaio'eiki 'o 'alu pea mo toutou ngāue'aki pe 'a e koloa 'oku fonu he'ene "kato maná." Na'e 'ikai ha'ane toe hoha'a ki he ngaahi me'a na'e fa'a faingata'a'ia ai kimu'a he na'e 'osi fakafonu kotoa 'aki pe 'ene kato. Na'e mahino ko 'ene 'alu pe ke maha, ko 'ene fai pe lea na'e fanafana'i ki ai, ko e toe fonu mai ia 'a e kató. Ka na'e faifai atu pē 'o a'u ki ha taimi kuo kamata ke maha hifo e kato. Ko e taimi ia na'e ongo tahá he na'e fiu e tamaio'eiki ia hono toe fakamanatu e ki'i lea na'e fanafana'i ki ai. Na'e 'alu leva ki he taha 'o e kau Tangata'eiki falala'anga e koló 'o kole tokoni ki ai. Talaange 'e he tangata'eiki ke fakakaukau lelei pē na ko e lea 'o e kató ko ha'ane "faka'amu ki ha me'a ke ne ma'u, pea ma'u." Ka na'e 'ikai fonu mai e kató ia. Pea fetaulaki atu mo e fine'eiki 'o fai ki ai e kole tokoni, pea talaange 'e he fine'eiki ke vakai fakalelei pe na ko e lea 'o e kató, ko e fiema'u ke toe lahi ange e me'a 'okú ne ma'ú he me'a 'okú ne lolotonga ma'ú. Ko e taimi na'e fai ai 'e he

tamaio'eiki e leá, 'oku 'ikai ke fonu mai e kató ia. Kuo ha'u e fiekaia pea tangutu hifo he tafa'aki 'o kai 'ene me'i mā. 'Oku lele mai e ki'i tamasi'i mei he tafa'aki 'o kole. Mahino 'oku lahi 'aupito ange 'ene fiema'u 'a'aná he tamaio'eiki. Neongo 'ene fiekaia ka na'e mālohi ange 'ene 'ofa ki he ki'i tamasi'i, pea ne foaki ange ai pe 'ene me'i ma. Ko 'ene ma'ú pe ko 'ene tu'ulutui hifo ia he tafa'aki 'o e tamaio'eiki, kuikui mo kū nima 'o lotu: *'Eiki 'oku ou fakamālō atu he me'a 'oku ou ma'ú!* Ko e momēniti ai pe ia 'o hono manatu'i 'e he tamaio'eiki e lea na'e fanafana ange 'e he'ene 'eiki: Fakamālō ki he 'Otua 'i he me'a kotoa pe 'oku ke ma'ú! Kuo lahi 'a e ngaahi tāpuaki kehekehe 'o e mo'u'i kuo fakafonu 'aki kitautolu 'e he 'Otuá. Ko e ngaahi me'a 'oku 'ikai ke tau fu'u fakatokanga'i he 'oku hoko pe ia ko e kongā 'o 'etau mo'u'i faka'ahó. 'Oku tau toki fa'a ki'i taimi hifo pe ke fakatonutonu mo fakalelei'i ha me'a 'i he'etau to'o fatongia 'i ha taimi 'oku tūkunga tamaki ai. Ka ko hono mo'oni, kuo tau pōtopoto'i hono fakalele 'o 'etau mo'u'i ki he lelei taha 'o 'etau fakakaukau pea hangē ai pe kuo 'ikai ke tau toe fiema'u ha tokoni 'a ha taha kehe 'o a'u ai pe ki he 'Otua Māfimafi. 'Oku tau toki fiema'u pe 'a e 'Otuá he taimi 'oku tau tō ai ki ha faingata'a. Ko e lolotonga 'ene lele 'i matangi 'etau me'a kotoa pē, pea 'oku 'ikai ke tau toe pehē atu ko e hā e 'Otua mo e kaungā'api. Na'e 'ikai ngalo he fatu Saamé 'a hono 'ofa'i 'o 'Isileli 'e he 'Otuá. Tauange ke 'oua na'a faifaiange kuo melema 'i he'etau mo'u'i 'a e 'ofa lahi fau kuo fai 'e he 'Otua ma'atautolú!

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: 'Eiki, te u hiva pe ho'o 'ofa, He 'aho mo e po kotoa. 'O fai ho fakahikihiki, 'I tami mo 'itaniti. 'Emeni

Falaite, Novema 7: Lau Folofola - 2 Tesalonaika 2: 1-5, 13-17.

Ki'i Ama: 2 Tesalonaika 2: 5, "'Oku 'ikai te mou manatu koā, na'a ku tala 'a e ngaahi me'a ko iá 'i he'eku 'iate kimoutolu mu'á?"

Pou 'Ao: Kuo māfana atu e talanoá, ka kuó u fakatokanga'i atú, 'oku hila taufetongi mai pe kau faikavá 'o 'ikai ke nau fu'u tokanga mai. Kuó u 'eke atu, "Na'a ku 'osi fai atu 'e au e talanoa ko eni ki mu'a é?" Tali mai 'e he tama 'e taha, "'Oku ou mahalo pe Faifekau ko e tu'o 19 eni pe 20." Talu ai pe 'eku pehē atu, "Ko ho'omou fai pe ki aí, ko hono tuku ia 'o 'ikai toe fai atu e talanoa ko eni." Ko hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni, ko hono toe fakamanatu pe 'e he 'apositoló ki Tesalonaika ke 'oua te nau hoha'a ki he ngaahi palōfisai, tohi mo e talanoa loi 'oku laú, ka nau fakamama'u ki he mo'oni'i me'a na'a ne akonekina kinautolu ki aí. Kuo nau si'aki 'a e ngaahi akonaki 'a e 'apositoló ka nau tali 'a e ngaahi "loi" mo e "ma'u fakahā" 'a e ni'ihī 'o e kau "palofita loi" (faiaiko). Pea na'a faifai kuo tau mo'u hangā 'i Tesalonaika kae ngalo ko e me'a tatau pe 'oku lolotonga hoko 'i hotau fonuá ni 'i he ngaahi 'ahó ni. Kuo tala 'a e "loi" ia ko e mo'oni pea 'oku takitaha mo'ona pe 'a e mo'oni 'o fakatatau pe ki he me'a 'oku tui ki ai 'o tatau pe 'i he mala'e 'o e politikale mo e Tui Fakalotú. Kuo toe faka'a'au ke lahi ange 'a e mavahevahé 'i he ngaahi lotofale 'o e Siasí 'o makatu'unga pe 'i hono matua'i 'o e "Mo'oni." Ko e Tohitapu tatau pe 'oku tau ako kotoa mei aí ka 'oku hanga 'e he'etau faka'uHINGA mo e Tuí 'o vahevahe'i kitautolu. Pea ko hono mālié he 'oku tau tui kotoa pe ko e "Mo'oni" 'aupito pe eni 'oku tau muimui ki ai 'i he Siasi 'oku tau kau ki aí. 'E mahu'inga 'aupito pe ke tau mātu'aki tokanga he taimi 'oku tau fanongo ai ki ha ni'ihī 'oku nau lea 'o tala 'oku nau fakaafongā 'i 'a e "Mo'oni 'o e Lotu Faka-Kalisitiane" pea ko e toenga 'o e kakai 'oku 'ikai ke nau tui tataú, 'oku hala kotoa 'enau ma'ú. 'Oku kei mo'oni pe tala 'oku hiki 'e Luke 6: 44, "*Ka 'oku mahino 'a e 'akau takitaha mei hono fua 'o 'oná.*" 'Oku 'i ai 'a e kau "kalisitiane" 'oku 'ikai ke kauhala tatau 'a 'enau tō'onga mo'u'i mo e akonaki 'a e Tohitapú, Tukufakaholo 'o e Lotú, A'usiá mo e Faka'uHINGA (*Bibile, Traditions, Experience and Reasons*). 'Oku fakamanatu mai 'e hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni, ko e taimi kotoa pe 'oku tau fanongo mo sio ai ki he fa'ahinga peheni, 'a e kau "faiaiko loi" (*false teachers*), pea tau 'oange pe honau tuhá, ko hono tukunoa'i. 'I he taimi tatau, fai 'etau fakamama'ú ki he 'Eiki ke ne taki kitautolu 'i he fononga'angá pea tau fononga fakataha mo ia mo e kaungā pilikimí. 'Oku mahu'inga ke tau vahevahe mo e taha kotoa pe 'a e fu'ufu'unga tāpuaki 'oku tau 'inasi ai mei he 'Eiki ko Sīsū Kalaisí pea tau kau fakataha pe mo hotau Kaveinga ki he mahina ko eni, "Ko e Tuí 'oku makatu'unga 'i he 'Otua 'okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo'ou e Fakatupú."

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: 'Eiki tokoni mai ke mau fakamama'u ki ho'o 'Afio he taimi kotoa pe. 'Emeni.

Tokonaki, Novema 8: Lau Folofola – Hakeai 2: 1-9.

Ki'i Ama: Hakeai 2: 6-9, "'Oku toe tu'o taha pē – ko e taimi si'i – pea 'e hoko 'a 'eku lulu 'a e langí, mo māmaní, 'io, 'a e tahí, mo e mōmoá. Pea te u lulu'i 'a e ngaahi pule'angá kotoa, pea ko e Holi 'o e ngaahi pule'anga kotoa pē 'e hoko mai; pea te u fakafonu lāngilangi 'a e falé ni ... 'Oku 'a'aku 'a e silivá, pea 'a'aku 'a e koulá ... 'E hulu 'a e lāngilangi 'o e fale ko eni ki muí 'i he 'uluakí, pea 'i he potú ni te u 'atu 'a e melinó, ko Sihova Sāpaoti ia mei he Ta'ehamaí."

Pou ‘Ao: ‘Oku tau toe foki pe ki he Lēsoni na’a tau kamata ‘aki ‘a e uiké ni pea mo e tala fakatu’amelie ‘a e Palōfitá ki he tu’unga ‘e ‘i ai ‘a e Temipale na’e fai hono uki ke toe langa fo’ou. Kuo foki mai e Fakahē pea ‘oku kei manatu’i ‘e he tokolahi na’e ‘ave kei si’i mei Selusalemá ‘a e tu’unga faka’ofa’ofa na’e ‘i ai ‘a e Temipalé. Ko e fehū’i ia ‘oku fokotu’u mai ‘e he veesi 2, “*Ko hai ‘oku toe ‘iate kimoutolu ‘a ia na ‘á ne mamata ki he falé ni ‘i hono lāngilangi mu ‘á? Pea ‘oku hā fēfē ia kiate kimoutolu eni?’*” Ko e langa fo’ou ko eni ‘o e Temipalé na’e fai ‘e Seluipepeli, Hakeai mo Siosiuá, na’e tui ‘a e ni’ihi na’e sio he ‘uluaki Temipalé, ‘e ‘ikai ke ofiofi ki ai ‘a e faka’ofa’ofa ‘o e Temipale fo’ou. Ngalingali ‘e mo’oni ki heni ‘a e lea ‘a e kau pālangi – “*the good old days.*” Ko e fakakaukau, tokua ‘oku kei laka ‘aupito ange pe ‘a e ngaahi me’a ‘o e ‘aneafi ‘i he ‘ahó ni. Mahalo kapau ‘oku mo’oni ia ki he’etau laú, ‘a e efú pea mo e kelemutú, ka ‘i he lau ‘a e ‘Otua ‘o e Fakatupú, “*E hulu ‘a e langilangi ‘o e fale ko eni ki muí ‘i he ‘uluakí*” Ko hai ‘e toe veipā mo Sihova ‘oka kuó ne folofola mai ‘o hangē ko hotau Ki’i Amá. Ko e taimi ‘oku tau vakai ai ki he ‘imisi ‘oku fakafōtunga ‘e he ngaahi lea ‘o e Ki’i Amá pea ‘okú ne ‘ave kitautolu ki he Talanoa ‘o e Fakatupú (Senesi 1 & 2), mo e ngaahi me’a na’a ne fakatupú – langi, māmani, tahi mo e fonuá (mōmoa). Pea hokoatu ki he’ene lulu’i ‘a e ngaahi pule’angá ‘o fakatafe kotoa mai hono ngaahi koloá ‘o fakafonu ‘aki hono Temipalé. ‘Oku fakataumu’a kotoa pe e ngāue ko eni ‘a Sihová ke ngaohi ‘a hono Temipalé ke hulu atu hono masani, lāngilangi mo faka’ofa’ofá ‘i he tu’unga na’e ‘i ai ‘a e ‘Uluaki Temipalé. Pea ko hono leá, “Tā pea ngali” he ko e Temipale Fo’ou ‘a e kotoa ‘o e Fakatupu haohaoa ‘a Sihová. Kuó ne lulu’i ‘a e ngaahi pule’angá kotoa – ‘a e kotoa ‘o e Fakatupú pea ko e “koloa” ‘oku fakatafe mei ai ko e femāmenité mo e nāunau kotoa kuo fakateunga ‘ai ‘a Natulá – langi, fetu’u, mahina, la’ā mo e ngaahi palanite (laui tilona) pea na’a mo e koulá mo e silivá, ‘oku ma’u mo ia mei he fonua mōmoá (lalo fonua). Ko e me’a kotoa ‘oku ‘i he fu’u ‘univeesi ‘oku mafolá, ko e fakatupu ia ‘e Sihova. He ‘oku toe ‘i ai mo ha feitu’u ‘e masani mo toe faka’ofa’ofa ange ‘i Natula. ‘Oku lahi pe ‘a e ngaahi Temipale kuo langa ‘o kau ai e langa ‘a Solomoné, ‘oku kau he faka’ofa’ofa. Ka ‘oku ‘ikai pe mo ha toe Temipale te ne fakauoua’i ‘a e Temipale na’e fakatupu ‘e Sihova talu mei he kamata’angá. Fakafeta’i he ‘oku ‘ikai ke ngata pe ‘etau ma’u ‘a e “folofola ‘a e ‘Otuá” mei he Tohitapú ka ‘oku tau toe mātā pe ‘i Natula ‘i he’ene Fakatupú pea mo hotau kaungā pilikimí ‘i he’etau fua fatongia ‘oku fai he’ene Lotu lelei.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E ‘a e faka’ofa’ofa Si’o ngaahi loto’ā, ‘Eiki Mohu-Hosite, La’ā ‘o hoku laumalie! Me’a masani ange fau Si’o ngaahi fale tapu! Holi hoku ‘atamai Ke ma’unganfo ai. ‘Emeni.

Sāpate, Nōvema 9: *Sāpate hono 22 Hili ‘a e Penitekosi (Lanumata).*

Lēsoni: *Hakeai 2:1-9; Saame 145:1-5, 17-21; 2 Tesalonaika 2:1-5, 13-17; Luke 20:27-38.*

Mōnite, Nōvema 10: Lau Folofola – ‘Aisea 65: 17-19.

Ki’i Ama: ‘Aisea 65: 17, “He vakai, ‘oku ou fakatupu ha ngaahi langi fo’ou mo ha fonua fo’ou; pea ‘e ‘ikai manatua ‘a e ‘uluakí, pea ‘e ‘ikai te nau hake ‘i he loto ‘o ha taha.”

Pou ‘Ao: Ko e Lēsoni ‘oku tau fakalaulauloto ai he ‘ahó ni, ‘oku kau ia ‘i he kongá Tolu ‘o ‘Aiseá pea ‘oku tui e kau fakatotohi Tohitapú na’e fa’u eni ‘i he hili ‘a e foki ‘a e kau Fakahē ki Selusalemá ‘i he 538 BCE. ‘Oku lolotonga holofa mo havehave ‘a e me’a kotoa ‘o e fonuá. Kuo lava atu ‘a e fiefiá mo e tau’olunga he ngaahi halá koe’uhi kuo fai e mavahe mei he nofo pōpula he ta’u 70 ‘i Pāpiloné. Ko e mōmeniti ko ‘ení, kuo mahino mai leva ‘a e tūkunga totonu ‘oku ‘i ai ‘a Selusalemá, ‘oku fu’u faka’ofa’aupito, pea ko e fiema’u ke toe fai hano langa hake. Pea hangē pe ko ha toe feinga ke langa fo’ou ‘o ha me’a, na’e ‘ikai ke faingofua. Na’e fo’i atu pe kakai ia he mama’o pea nau tafoki ki honau anga mu’a ‘o fakasitua’i ‘a Sihova. Na’a nau va’inga’aki ‘a e ngaahi Ouau na’e toputapú, maumau’i e Sāpaté pea mo nau toe fehangaheangi fakalotofale pe ‘iate kinautolu. Na’e ‘ikai ke nau ma’u ha nonga ‘e taha. Ko e taimi ia ‘o e hopo hake ‘a ‘Aisea ‘o fakaongo mai ‘a e Visone fo’ou ‘a e ‘Otuá ma’a ‘Isileli pea mo kitautolu ‘i hotau kuongá ni – ko e tala ‘o e fakatu’amelie mo e ‘amanaki lelei - té ne fakatupu ‘a e ngaahi langi fo’ou mo e fonua fo’ou. Ko e ‘Otua ‘oku tau tauhi, ‘a e ‘Otua ‘o e Fakatupú, na’a ne ui ‘a e maamá ke hopo mai mei he funga ‘o po’uli loloó, mo e ‘I Aí mei he fuofuonoa mo lala ‘o e ‘IKAÍ, peá ne fakakakai ‘a māmani ‘aki ‘a e tangata na’a ne ngaohi ‘i hono tataú. Ko e ‘Otua ko ia ‘okú ne fakafo’ou ‘a ‘ene Fakatupú ‘i he’ene langa hake ‘a e me’a kuo holokí mo fakamā’opo’opo ke maau ‘a e ngaahi me’a na’e movetevete mo tukunga tāmaki. Fakatokanga’i, neongo ‘oku talamai ‘e hotau Ki’i Ama ‘e ‘ikai toe manatua ‘a e ngaahi faingata’a mo e ‘ahi’ahi ‘o e kuohilí, oku ‘ikai ‘uhinga ia kuo ‘osi ai e ‘ahi’ahi mo e faingata’a. Ko e langi mo e fonua fo’ou ‘e ngaohi ‘aki ia ‘a e me’a ‘oku lolotonga ‘i aí. ‘I he ki’i veesi pe ‘e tolu ko ení ‘oku tu’o tolu hono ngāue’aki e fo’i lea “ngaohí” (*create*) pea tu’o ono ‘a e “fiefia” (*joy or delight*). ‘Oku “ngaohi” ‘e he ‘Otuá ‘a e me’a fo’ou ‘aki ‘a e laumālie ‘oku fonu ‘i he fiefia mo e ‘amanaki lelei pea ‘okú ne fakaafe’i ‘a ‘Isileli fakataha mo kitautolu ke tau kau kotoa ki ai. Ko e hā ha’atau ngāue ‘e fai, ko e kakai ‘a e ‘Otua, ke tokoni ‘aki ki he’ene ngāue ‘oku lolotonga fai ‘i hotau kuongá ni? ‘Oku tau tatau pe mo e kau ‘Isileli ‘i he fiema’u ke tafoki mei he’etau ngaahi angahala kotoa pē ‘o fakatomala

fakamaatoato, ‘ofa ki he ‘Otuá pea ngāue ke ma’u ‘a e Fakamaau totonú ma’anautolu ‘oku li’ekina, tuenoa mo lōmekina ‘i he sosaietí. Pea mo iá, tau feinga ‘i he tokoni mai ‘a e Laumālie Mā’oni’oni ke ta’ofi hono fakamamahi’i ‘o hotau kaunga fonongá ‘aki ‘etau ngaahi leá mo e to’ongá. Kapau ‘oku tau fiema’u ke fo’ou hotau ‘ulungaangá mo e ‘ātakai, pea kuo pau ke tau kamata pe ‘i hotau lotofalé. Fakafeta’i he ‘e toki fakakakato ia ‘e he ‘Otuá. Ko hotau fekau ia ‘o hangē ko hotau Kaveingá, “Ko e Tuí ‘oku makatu’unga ‘i he ‘Otuá ‘okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo’ou e Fakatupú.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Sīsū e ko koe pē Si’eku mata’i koloa, ‘Ikai ha’aku sio kehe, Ka ma’u koe, ma’u kotoa, ‘A, ‘e fēfē ha’aku lava Ke ma’u koe he ma’aku, Fai totonu ho huafa, Ka ko Fonuhia pe au. ‘Emeni.

Tūsite, Nōvema 11: Lau Folofola – ‘Aisea 65: 20-25.

Ki’i Ama: ‘Aisea 65: 25, “Ko e ulofi mo e lamí te na kaikai fakataha, pea ko e laioné te ne kai kau’i koane hangē ko e pulú: pea ko e ngatá – ko e efú ‘ene me’akai ‘a’aná. ‘E ‘ikai te nau fai ha maumau, pea ‘e ‘ikai te nau fai ha faka’auha ‘i he kotoa ‘o ‘eku mo’unga tapú – ko e folofola ia ‘a Sihova.”

Pou ‘Ao: ‘Oku kei hokohoko atu pē ‘etau fononga mo e Palōfita ko ‘Aiseá pea mo e Vīsone ‘o hono fakatupu ‘e he ‘Otuá ‘a e langí mo e māmani fo’ou. Ko e fakamanatu ki ‘Isileli pea mo kitautolu ‘i hotau kuongá ni, ‘oku tatau ai pē, pe ko e hā e tūkunga ‘oku ‘i ai e mo’uí, tokatāmaki pe tokamālie, ‘oku kei ngāue pe ‘a e ‘Otuá ‘i hotau lotolotonga ke fakatupu fo’ou e me’a kotoa pē. Ko e fatongia ‘o ‘Isileli ko e fakatomala fakamaatoato, foki ki he ‘Otuá pea langa ‘a Selusalema pea mo e Temipalé. Ko e hā e fu’u me’a mahu’inga ‘oku uki ai hono toe langa fo’ou ‘o e Temipalé? Ki ‘Isileli, ko e Temipalé ‘a e ‘afio’anga ‘o Sihová. ‘Oku hanga he’enua toe langa fo’ou e Temipale na’e havekí, ‘o fakamanatu kiate kinautolu mo honau hakó pea ki he ngaahi Pule’anga takatakaí, ‘oku ‘i Selusalema ‘a e ‘Otuá ‘o ‘Isileli. Ko e hā ‘a e fōtunga ‘o e Vīsone fo’ou ‘oku palōmesi mai ‘e he ‘Otuá? Ko e Vīsone ‘o e ‘Amanaki lelei, fiefia mo e melino ‘oku ta’engata. Ko e kau valevalé te nau mo’ui fuolao, pea ‘e taki taha kai pe mei he’ene ngoue mo nofo ‘i hono fale na’á ne langa. ‘E ‘ikai ke hoko ‘enua fakaongosiá ko ha koto fakala’ā ‘i sia tamaki. Ko e taimi ‘o e feongoongoi e feohi ‘a e ‘Otuá mo hono kakai. ‘Oku fakamā’opo’opo ‘e hotau Ki’i Ama ki he ‘ahó ni ‘a e ‘lanu’ ‘o e Vīsone ‘a e ‘Otuá ki ‘Isileli pea mo kitautolu ‘i hotau kuongá ni. Ko e Vīsone ‘o hono toe fakafoki ‘o e Fakatupú ki hono tu’unga ki mu’a pea maumau’i ‘e he ‘Uluaki ongo matu’á mo e ngatá. Pango pe he ‘oku mama’o atu ha fonua, ‘a e tu’unga ‘oku ‘i ai hotau kuongá ni ‘i hono fakahoa ki he Vīsone ‘a e Palōfitá. ‘I he lolotonga hono kei fai e ki’i ngāué ni, ko e ‘aho ‘aki ia ‘e 29 ‘a e tāpuni ‘a e Pule’angá. Ko e kau ngāue ‘e 670,000 kuo fakamālōloo’i mei he ngāué pea ko e 730,000 ‘oku kei ngāué ka ‘oku ‘ikai ke nau vahe. Ko ‘ene a’u ki he ‘aho 1 ‘o Novemá ko e hiki ia ‘a e ‘inisiua falemahaki ‘a e laui miliona, pea ta’ofi ai mo e tokoni fakaseniti ki he fakatau me’akai ‘a e laui miliona. Lolotonga ko eni, ‘oku kei ‘a’ahu pe hono hua ‘e he ICE ‘a e kakai ‘oku te’eki ke nofo fonuá. Kuo faka’atā ‘e he Fakamaau’anga Lahí ke puke ‘a e kau “lanú” koe’uhi pe ko ‘enua lanu kehé (*racial profile*). Kuo sōtia ‘atā mo e ngaahi koló ke tauhi e melinó ‘i he fakakaukau ‘a e Palesitení, tokua ‘oku ‘ikai ke lava ‘e he Kovaná fakataha mo e kau Pule Koló ke fai honau fatongiá. Ko e ‘ātakai ia ‘oku ui kitautolu ki ai ‘o tatau mo e kau ‘Isileli ‘i he taimi ‘o ‘Aiseá. Tauange ke tau fai e lau ‘a Maika 6: 8, “Kuó ne fakahā kiate koe, tangata, ‘A e me’a ‘oku lelei; ‘Io, ko e hā ‘a e me’a ‘oku ‘eke ‘e Sihova kiate koe? Ka ko e fai fakalaó, Mo e manako ki he meesí, Pea ke taka angavaivai ‘I ho’o feangai mo ho ‘Otuá.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E ‘Otuá ‘o e Melinō mo e Nongá, faka’atā hoku lotó ke u kau hono langa ho Pule’angá, pea ke hoko ia ko e Pununga Malu ki he kainanga e fonuá ke nau toloto monū’ia ai ‘i ho’o ‘ofá. ‘Emeni.

Pulelulu, Nōvema 12: Lau Folofola – Saame 118: 21-29.

Ki’i Ama: Saame 118: 24, “Ko eni ‘a e ‘aho kuo fokotu’u ‘e Sihová; Tau hākahaka ai mo fakafiefia.”

Pou ‘Ao: ‘Oku mou ‘ilo ‘a e ‘aho ‘oku mokoi taha ki ai e finangalo ‘o e ‘Otuá? Ko eni ‘oku fokotu’u mai ‘e hotau Ki’i Amá. Ko e ‘ahó eni, ‘a e ‘ahó ni. ‘Oku ‘ikai ko e ‘aho Pulelulú ka ko e ‘aho kotoa pe ‘okú ke a’u ki ai, ko e ‘ahó ia. ‘Oku mahino pe ia na’e ngāue mai e ‘Otuá kiate kitautolu ‘aneafi pea ‘e pehē mo ‘apongipongi, ka “ko eni pe ‘aho” ‘e lava ai ke tau fetaulaki mo e ‘Otuá. Ko e ‘aho pe eni te tau lava ‘o ako ai mei ha fehalaaki na’e fai he kuohili mo teuteu lelei ai ki he ngaahi me’a ‘apongipongi. ‘Oku ‘afio’i lelei pe ‘e he ‘Otuá ko e taimi lelei taha pe eni ki he’etau mo’uí, ‘a e ‘ahó ni, pea ‘oku vave pe ‘ene liliu ko e ‘aneafi, ka ‘o kapau te tau fai hotau lelei tahá, pea ‘e ‘ikai ha taalafili ki ai ‘i he taimi te tau a’u ai ki he ‘aho hokó. ‘Okú ‘afio’i ‘e he ‘Otuá ko hotau ‘apongipongi ‘e makatu’unga ia ‘i he ‘ahó ni. ‘E mahu’inga ki he taimi te tau a’u ai ki ‘apongipongi ke tau ‘ilo na’e fai hotau lelei tahá ‘o ‘ikai toe tuku ha ivi. Tokanga’i ‘e ‘ikai ke tau toe lava ke fai ha me’a ki he ‘aneafi he kuo tau situ’a mei ai, pea ko e lelei taha pē te tau ala fai ki he ‘apongipongi ko ‘etau faka’amu pe ke tau a’u ki ai. Ko e ‘ahó ni pe ‘a e

taimi ke tau fiefia ai mo fakafeta'i he 'etau tolotu monū'ia he 'ofa lahi 'a hotau 'Otuá. 'Oku hanga 'e hotau Ki'i Amá 'o fakamanatu mai ko e 'aho kotoa pē 'oku tau tu'uta mo'ui ki ai, ko e 'aho ia na'e me'a'ofa mai 'aki 'e Sihova ma'atautolu. Pea ko hono tāu pē 'o e 'aho ko iá ke tau fai e me'a kotoa pe ke tāu mo e finangalo 'o e 'Otuá. Ko e sekoni, miniti mo e houa kotoa pe 'o e 'aho 'oku tau a'usiá, ko e me'a'ofa ia meia Sihova. 'Oku 'ikai ke toe lahi ange ha houa 'o ha taha 'i ha taha. 'Oku toki fai hotau fakafaihehehe'i 'i he taimi 'oku tau faka'aonga'i ai hotau taimí. Ko e ni'ihi 'oku nau faka'aonga'i lelei honau taimí ke fai e finangalo 'o e 'Otuá, pea ko e ni'ihi 'oku nau maumau'i honau taimí 'i he ngaahi me'a va'inga 'o e mo'uí ni. Ko hono mo'oní, 'e 'ikai ke lahi e taimí ia ki he ni'ihi 'oku nau mahu'inga'ia ke fai e me'a 'oku 'ikai ke mahu'ingá. Ka 'oku hulu pea lahi fau atu 'a e taimí ki he kakai 'oku nau fai e me'a 'oku mahu'inga 'aupito he mo'uí. Ko Sīsū Kalaisi na'e ta'u 33 pē pea pekiá. Ko e fo'i ta'u pe 'e tolu mei he 33 ko iá na'á ne fakakakato ai 'a e ngāue na'e fiema'u mai 'e he'ene Tamaí ke ne faí. Pea ko 'ene folofola pe ia, *"Kuo u fakalāngilangi 'i koe 'i māmani; he kuo u faka'osi 'a e ngāue na'a ke tuku kiate au ke u fai"* (Sione 17: 4). Tauange ke pehē ha'atau ngāue 'aonga 'aki 'a e 'aho kuo me'a'ofa mai 'e he 'Otuá ma'atautolu ke fakakakato 'aki 'a 'ene Ui kuo fai ma'au pea mo au 'i hotau kuongá ni.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni mai 'Eiki e, ke u lava 'o fai ho finangaló 'i he 'aho kotoa pe 'o 'eku mo'uí. 'Emeni.

Tu'apulelulu, Nōvema 13: Lau Folofola – 2 Tesalonaika 3: 6-13.

Ki'i Ama: 2 Tesalonaika 3: 13, "Pea ko e me'a kiate kimoutolu, kāinga, 'oua te mou fiu 'i he fai lelei."

Pou 'Ao: Kuo hanga 'e he tui 'a e ni'ihi, tokua 'oku vave 'aupito 'a e hokomai 'a e 'Aho Fakamui, 'o ue'i e fakakaukau 'a e ni'ihi ke 'oua na'á nau toe fai e fale'i 'a Paulá, ka nau nofo taha pe 'o tali ki he Hā'ele 'Angaua mai 'a Kalaisí. Ko e a'u atu eni 'a e ongoongo ko iá ki he 'apositoló peá ne fakamanatu mai ai ki Tesalonaika 'a e me'a na'á ne akonekina kinautolu ki ai. Na'e lolotonga 'ene 'i Tesalokaika fakataha mo Timote pea mo Sailosí, na'e fakahinohino 'e he 'apositoló, ko e fetauhi'aki 'a e kau kalisitiané, 'oku tatau tofu pē mo e fetauhi'aki pē fe'ofa'aki he lotofale 'o ha fāfili pē kāinga. Neongo na'e tui 'a Paula ke tauhi kinautolu 'e he kāingalotú, ka na'á nau ngāue'i pē 'enau me'a kotoa ke fakasīpinga ki he kakai 'o e Siasí. Ne fanongo mai 'a Paula ia, ko e ni'ihi ne 'ikai fai honau ngafá, ne nau fa'iteliha pe ki he me'a 'oku nau lotu ki ai 'o nau 'amanaki 'e lava pē 'e he toenga 'o e kaingá 'o fai. Ko ia 'i he lēsoni 'o e 'ahó ní, 'oku tala fakapatonu mai 'e Paula ki he Siasi Tesalonaiká, ke nau faka'ehi'ehi mei he kakai 'oku 'ikai muimui ki he ngaahi akonaki mo e sīpinga ne nau tā. Na'á ne fakamanatu mai 'a e fekau na'á nau 'osi tuku 'iate kinautolu, "Ka 'ikai fie ngāue ha taha, pea 'oua foki na'á ne kai." Mahalo na'e meimei kātaki'i ngofua pe 'a e fakapikopiko he ngāue'i 'o e kai 'oku 'osí, ko e me'a na'e faingata'a lahi kia Paulá, ko e fakapikopiko 'i hono ngāue'i 'a e me'atokoni fakalaumālié. Ko e fiekaia ia 'oku ongo tahá. Kuo 'ikai ke toe fai ha tokanga ia ki ha kai fakalaumālie he kuo fai e fakamama'ú ia ki he Hā'ele 'Angaua mai 'a Kalaisí. Ko ia na'á ne tala ki he kaingalotú, 'e lotu mai ia mo Timote pea mo Sailosi ki he kau fakapikopikó hei'ilo na'á nau fakatokanga'i 'enau tō'ongá 'o ngāue'i honau tufakangá. 'I he taimi tatau, kuó ne na'ina'i mai he'etau Ki'i Amá, ke 'oua na'a fiu 'a e kāingalotú he fai lelei. Na'e faka'amu 'a Paula, ke 'oua na'a lotosi'i 'a e kakaí 'o tuku ai 'enau tokoni'i si'i fa'ahinga he nofó 'oku 'ikai lava 'o ngāue'ue'ue'ue ko e faingata'a fakaesino, fu'u motu'a, pe fu'u masiva mo ha me'a 'okú ne ta'ofi ai 'enau tokoni ki he nofó. Ko e talanoa tatau 'eni 'etau nofo he lotofale 'o e Siasí, ko e faka'amú ke tau fe'ofa'aki he ko e nofo 'a kāinga. 'Oku 'ikai mo ha toe taimi 'e fiema'u lahi taha ai 'etau fetokoni'aki 'o hangē ko e taimí ni. Kuo fa'iteliha pe ICE he feitu'u ke nau huá pea kuo 'atā mo e ngaahi "'elia tapu" 'o e 'aneafi 'o hangē ko falelotu, 'apiako, falemahaki mo ha toe feitu'u faka-Pule'anga pē, ke nau a'u tonu ki ai. 'Oku mahu'inga ke 'ilo'i 'enautolu si'otau kaungā lotú, famili mo e kāinga 'oku te'eki ke 'i ai hanau faingamālie nofo fonuá, ko e taimi 'e hoko ai ha faingata'a kiate kinautolu, te tau fai e lelei taha 'oku ala lava ke tokoni. 'Oku tau lotu pe mo e 'amanaki lelei 'e tokoni'i kitautolu 'e he 'Eiki ke tau lava ai 'o tokoni ki hotau kaunga pilikimí 'i he taimi faingata'a ni.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni mai 'Eiki ke u fai hoku lelei tahá ke tokoni'i 'aki 'anautolu kotoa pe 'oku fiema'u tokoni.

Falaite, Nōvema 14: Lau Folofola – Luke 21: 5-9.

Ki'i Ama: Luke 21: 6-7, "'Ko e ngaahi me'a ko 'eni 'oku mou tokanga'i 'e tokaange ha taimi 'e 'ikai tuku 'i heni ha fo'i maka 'o ta'e holoki.' Pea nau fehu'i kiate ia, 'o pehē, 'Tangata'eikí, pea 'e hoko fakakū 'a e ngaahi me'a ko ia? Pea ko e hā 'a e faka'ilonga 'o ka ene 'a e ngaahi me'a ko ia ke hoko?'"

Pou ‘Ao: Ko e Tohi ‘a Luké ‘oku fakafuofua na’e fatu ia ‘i ha hili ha ta’u ‘e 15 he ‘osi hono laiki ‘e he kau Lomá ‘a Selusalema ‘o kau ai mo e fu’u Temipale na’á nau ‘amanaki ‘e ‘ikai toe lava hano ue’í. Na’e toka ‘afio’i pe ‘e Sīsū ‘a e fu’u faingata’a lahi ‘oku tu’unuku mai. ‘E ‘ikai ke kei feohi mo ‘ene kau Akó ke tokoni’i kinautolu. Ko e lelei tahá pe eni ko ‘ene fakalotolahi’i kinautolu ke nau tu’u kalikali ‘i hono fai ‘a e me’a na’á ne akonekina kinautolu ki ai pea mo malanga’i ‘a e Ongoongolelei ko iá ki he māmani kuo kapasía ‘e he Angahalá mo e Taú. Ko e talanoa ‘oku tau fakalaulauloto ai he ‘ahó ni, ko e taimi ia ‘oku te’eki ke aata ai ki he kau akonga ‘a Sīsū ‘oku ‘ikai ke lava ‘e he maká mo e Temipalé ke ne puke ‘a Sīsū. ‘Oku ‘ikai ke ‘afio ‘a e ‘Otuá ‘i he Temipalé pe, ka ‘oku ‘afio ia ‘i he feitu’u kotoa pe. Ko e taimi eni ‘oku te’eki ai ke fu’u mahino fau ki he kau Akó ‘oku nau lolotonga ngāue fakataha pe mo e ‘Otuá ‘ia Sīsū Kalaisi ke fakakakato ‘a ‘ene Misioná ‘i māmani. Ko e taimi eni ‘oku te’eki pe ha’ane meimei aata mai ki he kau Akó ‘e kalusefai a Sīsū pea ‘e Toetu’u pea ‘e hoko ia ko e fu’ufu’unga tāpuaki ma’anautolu. Pea mo iā, ko e taimi eni na’e te’eki pe ke ‘i ai ha’anau misi ‘e hokomai ‘a e Laumālie Mā’oni’oni ko e Taukapo he ‘Aho ‘o e Penitekosí, pea te ne fakatapui kinautolu mo fakaivia ke nau hokoatu e ngāue na’á nau kamata’i mo Sīsū. ‘Oku tau monū’ia kitautolu ‘i hotau kuongá ni he ‘oku tau ‘ilo mo ma’u ‘a e kotoa ‘o honau talanoá. ‘Oku tau ‘ilo ‘oku ‘ikai ke lava ‘e ha me’a ‘e taha ‘i he Fakatupú ke ne puke pe katoa kotoa ‘a e ngei, mafí, lāngilangi, ivi mo e mafai ‘o e ‘Otua Māfima’i. ‘Oku ‘ikai ke lava ‘e he Maté mo Hētesi ke puke ia pea ‘okú ne kei fai ni pe ‘a ‘ene ngāue fakafó ‘i hotau lolotonga. ‘Oku tau ‘i ha kuonga ‘oku kei ongona ai pe ‘a e ongoongo ‘o e taú mo e lingi toto ‘i he vā ‘o Lūsia mo *Ukraine* kae’uma’ā e kau Palesitainé pea mo ‘Isileli. ‘Oku mo’oni ki heni e talaloto ‘a e Toketá he’ene Himi 621: 1, “Oku ai si’a tangi he ‘ū fonua kotoa, Ki ha Taha mafí ke tokoni. ‘Oku kei fai ai pē ‘a e fakamo’ulalao, ‘Oku kei mālohi pe ‘a e kovi. Ko e tangi ē ‘a māmani, “Eiki! Eiki! foki mei he langi! Fuolao ‘emau nofo, ‘o talitali atu; Afē nai te Ke toe ha’u?” ‘Oku fiema’u ha kau “Ako” loto lahi ‘o hangē ko kinautolu na’e ngāue mo Sīsū, ke nau lea ‘aki ‘a e mo’oni faka-Sīsū Kalaisi ki he kau ma’u mafai ‘o e ‘ahó ni. Pea mo fakamo’oni ‘i he tapa kotoa pe ‘o e mo’ui ki he ngāue fakafó ‘oku fai ‘e Kalaisi ‘i ha māmani kuo maumau’i ‘e he “Koví.” ‘Ofa pe ke hoko ia ko hotau Ui pea ‘oua te tau manavahē ‘i he lea ‘aki ‘a e mo’oni, he ‘e ‘omi ‘e Sīsū e lea mo e poto fe’unga ke fakakakato ‘aki hotau fatongia’.

‘Ānau, Lotu, mo e ‘Aukai: Faka’atā homau matá ke mau sio ‘o ‘ilo ‘a e ngāue fakafó ‘oku kei fai ‘e he ‘Afioná ‘i homau lolotonga. Fakatonua ‘emau leá mo e ngāue ke mau lava ‘o fakamo’oni ki ho’o meesi, fakamaau totonu mo ho’o ‘ofá. ‘Emeni.

Tokonaki, Nōvema 15: Lau Folofola – Luke 21: 10-19.

Ki’i Ama: Luke 21: 18-19, “Ka ‘e ‘ikai mole hamou tu’oni lou’ulu ‘e taha. ‘I ho’omou kītakí te mou ma’u mai homou laumālié.”

Pou ‘Ao: Ko e hokoatu pe eni ‘i he Lēsoni na’a tau fakalaulauloto ai ‘aneafi. ‘Oku ‘i ai e talanoa ki he vaka meili na’e mafuli hono taa’i he fu’u fo’i peau. Na’e ‘alu hake a lalo ki ‘olunga. Ko e feinga ki tu’a mei he vaká ko e pau ke ‘alu ki ‘olunga ki he takele ‘o e vaká he ko ia ‘oku ‘i he fukahi tahí. Ko hono fakamatala’i atu ‘e he Faifekaú ‘a e pau ke nau feinga ki he takele ‘o e vaka ke nau mo’ui aí, ‘oku ‘ikai pe tui ki ai e tokolahi ia. Ko e lea ‘a e Faifekaú, “Ko kinautolu na’e ‘i ‘olunga ‘iate kitautolu he taimi na’e mafuli ai e vaká kuo nau ‘osi mate kotoa. ‘Oku nau ‘i lalo kinautolu ‘iate kitautolu. Ko ‘etau haó ‘e makatu’unga pe ‘iate kitautolu.” Na’á nau kaka leva he fu’u ‘akau kilisimasi na’e tu’u he loto fale hulohula (*ballroom*) ‘o nau hao ki tu’a. Ko kinautolu na’e ‘ikai ke tui ki he Faifekaú kae tali ki ha vaka ke fakahaofi kinautolú, ne nau mate kotoa. Ko e ki’i tokosi’i pe na’e tui mo falalá pea feinga ke hao he muimui ki he Faifekaú, na’á nau hao mo’ui. Na’e hoko ‘a e Faifekaú ko e fakatātā totonu ‘o Kalaisi kiate kinautolu na’e mo’ui. Ko e fakakaukau ia ‘oku fokotu’u mai ‘e hotau Ki’i Amá. ‘Oku ‘ikai ke ngata ‘i he ‘ikai mole ha me’i lou’ulú ka ‘oku kei ma’u pe hotau laumālié koe’uhi ko ‘etau kītakí. ‘I he’etau kītakí te tau ma’u mai ai ‘etau mo’ui. ‘Oku hanga he’etau tui ki he ‘Eiki ‘o faka’ata’atā hotau halá ki he me’a ke fai mo e me’a ke tukú. Neongo kotoa e ngaahi faingata’a ‘oku hoko ‘i hotau lolotonga, ‘e ‘ikai ke ne lava ke uesa kitautolu he ‘oku tau kei malu pe ‘i he to’ukupu Māfima’i ‘o e ‘Otuá. ‘Oku tau lāu’ilo kotoa pe ‘oku ‘ikai ke ‘uhinga mai a Sīsū ‘i hotau Ki’i Amá ‘e ‘ikai ke faingata’a’ia ‘o a’u ki he mole ‘a e mo’ui ha taha ‘oku tui mo falala ‘Otua. Na’e ‘osi “mole” pe lou’ulu mo e mo’ui ‘a e ni’ihi falala ‘Otua ‘i he taimi ‘o Sīsū. Ko e kotoa ‘o e ngaahi tukutukulaumea na’e fai ki he kau Akó ko hono fakalotolahi’i kinautolu ki he taimi ‘e hokomai ai ‘a e kau fakapō, ‘o hangē pe ko ia na’e mo’ua ai ‘ene kau Akó. Na’á nau mei mate fakapōngi kotoa pē ‘o hangē ko e talaloto ‘a Molitoni he’ene Himi 399: 4, “Tokanga’i he kau Mātu’a, ‘Oua na’a fiu. Na’e tu’u ma’u kae mate mu’a. ‘Oua na’a fiu. ‘Oi! He ta’e manavahē ‘A e kau Ma’ata, na’e pehē, Tāmate’i kae tui pē. ‘Oua na’a fiu.” Ko e me’a ‘oku ‘uhinga mai ki ai a Sīsū, ko e kakai ‘oku tui mo falala ‘Otuá, ‘oku malu’i kinautolu ‘e he ‘Otuá. Ko e me’a ia na’e ‘ikai ke tokanga’i ‘enautolu ‘a e kau fakatanga lotú ‘i he taimi ‘o e kau Akó mo e Mu’aki Siasí. Ko e me’a kotoa pe ‘e faka’osi ki he ‘Otuá. ‘E tali ui ‘a e Fakatupú mo e me’a mo’ui kotoa ‘oku ‘i ai ki he’ene ‘Afíó ko e Tu’i lau’itānití. Ko ia ‘oku ‘o’ona ‘a e Ko

ení mo e Kaha'ú. Pea ko e 'uhinga ia ke tau tali fiefia ai 'a hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni ko hotau Pale 'Amalani. Ko ia 'oku toka ai 'etau 'amanaki 'i he 'ahó ni, 'apongipongi pea mo e 'aho kotoa pe 'o 'etau mo'uí kae'oua leva kuo Hā'ele 'Angaua mai a Kalaisi.

'Anau, Lotu mo 'Aukai: Kainga toki lotu é, 'oua na'a fiu. Ka mou vili atu pe, 'oua na'a fiu. 'Oka teu 'a e fōnisé, mo e fanga laioné, puke ho'ou lotu pē, 'Oua na'a fiu, 'Emeni.

Sāpate, Nōvema 16: *Sāpate hono 23 Hili 'a e Pēnitekosi (Lanumata).*

Lēsoni: 'Aisea 65:17-25; Saame 118; 2 Tesalonaika 3:6-13; Luke 21:5-19.

Mōnite, Nōvema 17: Lau Folofola – Selemaia 23: 1-6.

Ki'i Ama: Selemaia 23: 1-2, "'OIAUE 'a e kau tauhi 'oku maumau mo veteki 'a e tākanga 'oku ou fafanga! - ko Sihova ia mei he Ta'ehāmai. Ko ia ko e folofola eni 'a Sihova, ko e 'Otua 'o 'Isileli 'i he kau tauhi 'oku tauhi hoku kakaí: 'Ko kimoutolu ē kuo mou veteki 'eku tākangá, pea kuo mou sese'e kinautolu, **pea kuo 'ikai te mou 'a'ahi kiate kinautolu, ko au eni te u 'a'ahi kiate kimoutolu,** 'o 'eke 'a e kovi 'o ho'omou ngaahi fai angá' - ko Sihova ia mei he Ta'ehāmai."

Pou 'Ao: Kapau 'oku kamata'aki ha lea, fekau, talanoa, pe ko ha Folofola, 'o hangē ko e Ki'i Ama 'o e 'ahó ni, 'a e lea "Oiaueé," pea mahino 'oku muimui mai 'a e me'a 'oku fakaloloma mo faingatāmaki. 'Oku fai 'a e teteke, pea mo e tokanga makehe, he 'oku mahino 'oku 'i ai 'a e me'a lahi mo mamafa 'oku muimui mai 'i he lea "Oiaueé." Pea ko e me'a 'oku fakamamahi 'o 'ikai ko ha me'a oku fakafiefia mo lelei. 'Oku toe mahino ange 'a e tūkunga ko eni 'i he lea 'oku ngāue'aki 'i he liliu faka-papālangi: *Woe*. Ko e fakakaukau 'o e fakatu'utamaki, fakaloloma pea kau ai 'a e mala'ia. Ko e taípe ai pe ia 'o e tala fakapalōfita na'e fai 'e Selemaia -- ko e tangilaulau mo e talatalaaki na'e ta'e ufi 'a 'ene tala fakapatonu mai 'a e faingata'a, kovi, palaku, mala mo e vanu na'e mo'ua ai 'a e mo'ui 'a 'Isileli, 'o tautatutefito ki hono kau takí. Pe 'i he fakalea 'o e Ki'i Ama 'o e 'ahó ni, "a e kau tauhi," he na'e tui fio 'a e fatongia taki 'i he fonuá mo e pule'angá, mo e taki 'i he lotu faka-Siú. Pea mahalo na'e 'uhinga ai 'a e he'aki 'a e "Oiauee" 'a e Palōfita, he mahino ko e tauhi ko e fatongia 'oku toputapu pea pelepelengesi. Mo'oni 'a e lea 'oku taká, ko e ala ki he me'a masila.

He ko e fatongia 'o e "tauhi" ke fakatupulekina mo fakatahataha 'i 'o 'ikai ke maumau mo veteki. 'Oku mahino 'a e kalanga ia na'e fai 'e Selemaia, pea mo 'ene tokanga ki he pule'anga faka-'Otua 'o 'Isileli. 'Oku mahino foki pea mo hono fakakau 'o e Folofola ko 'eni 'i he Uike tapuni 'o e Ta'u Faka-Kalisitiané pea mo hono fakamanatu 'o e Tu'i Fakaleveleva 'a Sīsū. Te tau toki lave ki ai 'i he lolotonga 'o e uiké ka 'oku fe'unga 'ānoa pe 'a e ki'i fakatokanga ko 'eni 'a 'Aiseá ke tau fakalaulauloto ai 'i he 'ahó ni. 'Oku ou tui pe 'oku tau kakato pe 'i hono fuesia 'a e fatongia "tauhi" 'i he fononga 'oku tau faí. Pe ko e tamai, fa'ēkui, ta'okete, kaungāme'a, faiaiko, pule pe taki ngāue, Setuata, Faifekau, pe ko e hā pe ho fatongia 'okú ke fakahoko faka'ahó, ka 'oku kau ai 'a e "tauhi." 'Oku fanguna kitautolu 'e Selemaia ke tau toe sivisivi 'i 'a e fatongia tauhi 'oku tau faí, na'a 'oku hoko 'a 'etau fakahoko fatongia 'o toe lahi ange ai 'a e maumau mo e veteveteki. He ko e tauhi ke fakatupulekina 'a e mo'uí, pea fakalaka ki mu'a; ke fakatahataha 'i he 'oku fatu mei he taha 'a e mālohi mo e ma'u ha lelei 'oku toe lahi angé. Tau tali 'a e fakatokanga 'oku fai 'e he Palōfita, 'o tau toe fakapapau 'i 'oku tau fakahoko 'a e fatongia ki he lelei taha te tau ala lavá 'i he tokoni mai 'a e ivi mo e kelesi 'a e 'Otuá. He ka 'ikai ke tau tokanga ki he ngaahi fatongia faka tauhi 'oku tau faí, pea 'oku 'i ai hono "Oiaueé" 'e muimui mai ki he 'etau mo'uá. Fakafeta'i, he 'oku 'ikai ke makatu'unga ha'atau tauhi lelei 'i hatau ivi, ka 'oku makatu'unga 'i he "'Otua 'okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo'ou e 'Fakatupú."

'Anau, Lotu mo e 'Aukai: 'E Sīsū, si'i Tauhi Lelei, he sipi kotoa 'a e 'Otua. He me'a kuó u tangi ki ai ke nofo vaofi atu na, 'ou loto keu muimuia ha me'a te ke 'alu kai. 'Ou nofo 'o mo'u siofia, ho monumonuka ne fai. 'Emeni.

Tūsute, Nōvema 18: Lau Folofola – Selemaia 23: 1-6.

Ki'i Ama: Selemaia 23: 5, "'Vakai, 'oku hoko mai ha taimi' - ko Sihova eni mei he Ta'ehāmai -- "a ia te u fokotu'u ai kia Tēvita ha Huli mā'oni'oni, 'a ia te ne nofo ko e tu'i, pea te ne fai fakapotopoto, pea te ne feia 'a e fakalaó mo e totonú 'i he fonuá."

Pou 'Ao: Kuo tau tu'uta ki he Uike tuku 'o e Tohi Mahina faka-Kalisitiané, 'o sila'i 'aki 'a e Sāpate 'oku fakamanatu ai 'a e Tu'i Fakaleveleva 'a Sīsū. Kuo kakato 'a e fononga faka-tu'i na'e feia 'e Sīsū 'o kamata mei he fa'ahita'u Etiveni mo hono alo'í pea fakakakato ki hono fakamuimānoá -- 'okú ne Tu'i fakaleveleva 'i langi mo māmani. 'Oku mālie pea melie 'a e nāunau mo e hala fononga 'o e Fakamo'uí, pea 'okú ne fakatoka 'a e 'amanaki lahi ki he fononga 'oku tau fai 'i he māmani feliuliaki mo nunu mo movete 'oku tau mo'ui aí. Na'e pehē pē 'a

e feliuliaki 'a e fononga 'a e kau 'Isilelí, 'o hake 'i he mo'unga 'o e ngaahi lelei mo e tāpuaki na'e 'osi teu ma'anautolu 'e he 'Otuá, pea nau hifo 'i he ngaahi tele 'a 'o 'enau talangata 'a 'o nau iku ai ki he nofo pōpula mo e hopoate. Ka na'e hangē ha fetu'u taki amá 'a e kei tu'u ma'u 'a e palōmesi 'a e 'Otuá 'i he uhouhonga pe 'o e feliuliaki mo e mamahi, ke fakamanatu mai 'e 'i ai 'a e Fakamo'ui te ne taki kinautolu ke nau 'ekisoto mei he vanu 'o e fakapo'ulí mo e angahalá.

Ko e talafungani ia 'oku e 'a mei he Ki'i Ama 'o e 'ahó ni. 'Oku mahino 'a e fokotu'u telinga 'a 'Isilelí ki he tala ongoongolelei ko 'eni, he kuo laulau kuonga 'a 'enau ololalo, nofo hopoate mo faingata'ia. Kuo nau ongosia mo lifusia 'i he nofo hopoaté. Na'e 'uhinga mo makatu'unga ai 'a 'enau 'amanaki ki ha Tu'i 'oku fakaleveleva mo aofangatuku hono ivi mo mālohí, ke ne kapa mo laiki 'a e ngaahi pule'anga fita'a ne nau pōpula ki ai. Kae fofoa 'i 'e Selemaia 'a e tala 'o e founa mo e 'ulungaanga 'o e Tu'i Fakamo'ui 'e hoko mai ki 'Isilelí -- ko e Tauhi 'e fai fakapotopoto pea te ne feia 'a e fakalaó mo e faitotonú 'i he fonuá. 'Io, ko e Tauhi 'e 'ikai te ne "maumau mo vetekina" ka te ne fakamo'ui. Hono 'ikai ke fe'unga mo totonu 'a e tala na'e fai 'e Selemaia 'i he Ki'i Ama 'o e 'ahó ni. He tā 'oku 'ikai ko e tu'i mālohi faka-kautau na'e fiema'u 'e 'Isilelí, ka ko e Tauhi Sipi lelei mo 'alo'ofa. Ko e Tauhi ia 'oku tangi ki ai 'a e māmani 'oku tau mo'ui aí. 'Oku 'ikai ke fiema'u ha tu'i mālohi mo fita'a 'i he fepaki faka polikikalé mo fakakautau. 'Ikai ko e lahi ange 'a e kau taki ko iá 'i māmaní, ko e lahi ange ia 'a e faingata'a mo e mamahi. 'Oku tau'aki tangata 'a e kau taki 'o onopōnī, pea nau faka'ali'ali mafi - 'a Lusía, 'Isilelí, Siaina, Kōlea, Amelika mo e ngaahi pule'anga *Super-Power* 'o e mamani ko eni, kae toe lahi ange ai 'a e tangi, fiekaia, tukuhāusia, mo e maté. 'Oku tau fiema'u ha Tu'i ko e Tauhi Sipi Lelei ke ne fafanga, faito'o, fakamo'ui mo holoholo 'a e lo'imata 'o e māmani faingata'a 'oku tau mo'ui aí. Fakafeta'i, he ko Sīsū ko e Tu'i 'o langi mo māmani ko e Tauhi Sipi Lelei.

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: Ko Sīsū kuo pau mo'ona, ke Tu'i fakaleveleva, 'E punou pe ki ai kotoa, 'a e fa'ahingá mo e lea. 'Emeni.

Pulelulu, Novema 19: Lau Folofola – Kolose 1: 11-20.

Ki'i Ama: Kolose 1: 11-12a, "kuo fakamālohi kimoutolu 'aki 'a e mafai kotoa pē, 'o taau mo e māfimaifi 'o 'ene 'Afio lāngilangi'ia, ke mou lava ai ke kātaki fiefia 'a e me'a kotoa pē mo e kakai kotoa pē; 12mo mou fakafeta'i ki he Tamai..."

Pou 'Ao: 'Oku kei hoko atu pe 'etau fakamama'u ki he nāunau 'o e ivi mo e mafai (*power*), 'o fou 'i he 'etau vakai ki he akonaki na'e fai 'e Paula ki he kakai 'i Kolosé. He ko e hā koā hano mahu'inga 'o e mālohí mo e mafai kiate kitautolu? Na'e mahino kia Paula 'a e faingata'a na'e fepaki mo e ki'i kāingalotu 'i Kolosé. Ko e kau Senitaile na'e kau ki he Siasi na'á nau kei fo'ou ki he tui faka-Kalisitiané, pea na'á nau aafe ngofua ki he ngaahi akonaki hala 'a e kakai mo e ngaahi tui na'e 'ikai ke kauhala tatau mo e tui-faka Kalisitiané. Ko e 'uhinga ia 'a e mahu'inga kia Paula ke fakamālohi 'i 'a e kakai 'aki 'a e "mafai kotoa pē" ke nau malava 'o fakafepaki 'i 'a e ngaahi tokāteline kehe pea mo kinautolu na'á nau feinga ke taki hala'i mo 'ahi'ahi' i kinautolú. Na'e mahu'inga ke nau ma'u ivi, ke nau fa'akataki, fa'a 'ukuma mo loto fiefia, mo loto hounga'ia 'i he me'a kotoa pē. Ko e nāunau 'eni 'o e ivi mo e mafai na'e ha'u mo Sīsū -- na'e 'ikai ko e kole 'e Paula ke nau ma'u ivi ke nau poto 'i he fepaki, fakaehauá, mo e tau'aki tangatá. 'A e ngaahi me'a 'oku tñaki tu'unga ai 'a e ivi mo e mafai 'o e tangata / fefine 'i he māmani ko 'ení. 'Oku lau 'a e mālohi 'o ha taha mei he mālohi hono nimá, lahi 'o e pa'anga 'oku 'i hono kató, ngutu mo e pōto'i 'i he kumi tu'unga ke fakalalakaka pe ki mu'a mo fakalahi e me'a 'okú ne ma'ú. Ka na'e mahino kia Paula 'oku faingata'a ange ke ma'u 'e he tangata/feine 'a e ivi 'okú ne fatu 'a e fa'a kātaki, fa'a 'ukumá, mo e fa'a fakafeta'i. Mahu'inga ke fakafepaki mai, 'oku malava pe 'o 'ukuma. Ke lau mai, 'olu malava pe 'o fakama'uma'u. Pea ka a'u 'o ala mai 'o to'o 'a 'ete koloá pea na'a mo e me'a kotoa pe 'oku te ma'u, 'oku kei malava pe 'a e fa'a fakafeta'i, pea kei hiliō pe 'a e loto hounga'ia 'i he mo'uí. 'Oku tau kei to'oto'ovalea pe 'i hono ngāue'aki 'a e ivi mo e mafai. Pea kanoni'aki 'a 'etau mo'ui 'i he māmani 'oku fakalele 'aki 'a e ivi mo e mafai 'o e māmani ko 'ení. Ka ko e lahi ange 'a e ivi mo e mafai ko iá, ko e lahi ange ia 'a e fakapo'ulí mo e lingi totó. 'Oku mo'oni 'a e tala 'a *Gandhi, an eye for an eye will only lead to more blindness....* (ko e me'a pe 'e ma'u 'i he fo'i mata ki he fo'i matá ko e kui mo e fakapo'uli). Tau tali 'a e akonaki 'oku fai 'e Paulá 'o tali 'a e ivi mo e mafai 'oku foaki 'e he Tauhi Sipi Lelei, ke tau malava ai 'o fakafepaki 'i 'a e fakapo'ulí mo e vanu 'okú ne kāpui 'a e māmani 'oku tau mo'ui aí. 'E hoko 'a 'etau fa'a kātaki, fa'a 'ukumá, fa'a fakafeta'i ko e me'angāue 'a e Maamá ke fakatupulekina mo fakatahataha'i 'o 'ikai ke maumau mo veteveteki.

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: 'E Sihova 'oku ou fakamālō atu 'i he lelei kotoa pe kuó u 'inasi aí, pea mo e ivi mo e mafai kuó ke tuku keu 'atā ki aí. 'Oku ou faka'amu pe ke taau, ke 'aonga ho'o fu'u ngāue mai. 'Emeni

Tu'apulelulu, Novema 20: Lau Folofola – Luke 23: 33-43.

Ki'i Ama: Luke 23: 36-37, “Pea na'e luma'i ia 'e he kau tau foki, he'enau 'unu'unu atu 'o 'ange ha vinika. mo nau pehē, 'Kapau ko e Tu'i Siu koe, fakahaofi koe.”

Pou 'Ao: “Ko e Pule'anga 'a e kakai, ma'a e kakai.” *A government by the people for the people.* Ko e tefito'i tokāteline ia na'e fatu 'aki 'a e Pule'anga 'Ameliká 'o fakatatau ki hono Konisitutoné. Na'e tu'unga 'a e kumi fonua fo'ou 'a e kau Pilitania na'a nau tu'uta mai ki he fonua 'o e kau Initia Kulá mo e 'uluaki kakai 'o e fonua ni, ko 'enau ta'e fiamalie ki he Pule'anga faka-tui'o 'o Pilitāniá.

Kuo laulau senituli 'eni, pea mo e kei pipiki 'a e kakai 'o e fonua ni ki he tefito'i mo'oni ko iá -- “Oku 'ikai ha tu'I,” (*No Kings*). Pea ko e taukave ia ia mo e longoa'a'oku lolotonga hoko 'i he Pule'angá ni. Talu mei Sanuali mo e kamata'anga 'o e Pule'anga fo'ou moe fekuki 'a e laui miliona 'i Ameliká ni mo e fakakaukau 'o e tu'i. Pea laka fakahāhā 'a e kakai na'e tokolahi hake 'i he 7 milioná ke fakahā honau le'ó 'o fakamahino 'oku 'ikai ke 'i ai ha tu'i 'i he Pule'angá, pea 'oku hala 'a e ngaahi fai tu'utu'uni, ngaahi faka'ali'ali, mo e ngaahi fakaeaua 'oku fakahoko 'a he Palesitení, he 'oku “ikai ke 'i ai ha tu'i” 'o Amelika. Na'e fekuki 'a e kakai 'o Selusalemá mo e me'a tatau 'i he 'enau fononga mo Sīsū 'o a'u pe ki he ngaahi momēniti faka'osi 'o 'ene mo'ui. Na'e hoko 'a e fefusiaki ko 'eni ko e taha 'o e tefito'i 'ulungaanga pe ko e nāunau 'o e ngāue mo e misiona 'a Sīsū. Na'e a'u pe 'o fakamaau'i pea kalusefai ai, 'o makatu'unga 'i he taukave'i 'e he kakai 'oku “ikai ke 'i ai ha tu'i.” 'Oku e'a pea mahino 'a e laumalie 'o e fehi'a, faka'aluma, valoki, mo e tāmāte 'i he Ki'i Ama 'o e 'ahó ni. Kae makehe hono fongá mei he longoa'a mo e fakafekiki fakapule'anga 'o e kuongá ni, he na'e 'ikai ke fai ha fakafekiki ia. Na'e fakahoko 'a e *parade* 'i Siune 14, 2025 'i Washington DC, pea fakafuofua na'a lahi hake 'i he \$25 miliona na'e fakamole ki ai; ko e fakahāhā ivi fakakautau pe 'a e Palesitení, ko e Pule 'o e kau tau 'o Ameliká, ke fakamahino 'a e makehe atu 'a hono mafai mo e ivi 'o Ameliká. Ka ko Sīsū, na'e 'ikai ha'ane ngū, ha'ane tangi ke fakamahino 'a 'ene totonú, pe ko ha 'ane ha'aki nofo ki he mafi mo e fakaleveleva 'a hono tu'unga faka-tu'i. Ka na'a ne liliu 'a e sikeili 'o e ivi faka tu'i, ke fakahā 'a hono mafi 'i he 'ene vaivai. Na'e hoko 'a 'enau valoki mo 'enau kalanga, “Kapau ko e tu'i koe, pea ke fakahaofi koe,” ko e fakamo'oni ki hono tu'unga fakatu'i--'o 'ikai ko e malohi mo e mafi, ka ko e vaivai mo e mate. 'Oku fēfē 'a e fakamo'oni 'oku tau fai 'i hotau kuongá ni. Ko e Tu'i 'oku tau muimui ki ai, ko e tu'i 'oku ne fakamahu'inga 'i 'a e ma'ulaló, vaivai, li'aki mo'ui, 'o a'u pe ki he maté. Tauange ke hā sino 'a e mo'oni ko iá 'i he 'etau ngaahi mo'ui.

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: Tokoni mai Laumalie Mā'oni'oni keu malava 'o fakasino 'a e 'ulungaanga totonu 'o e muimui kia Sīsū, ko 'eku fakavaivai 'i 'a hoku lotó mo hoku kitá, ke fakamahino 'oku tu'i 'a Sīsū 'i he 'eku mo'ui. Emeni.

Falaite, Nōvema 21: Lau Folofola – Luke 23: 33-43.

Ki'i Ama: Luke 23: 42, “Pea ne pehē, 'E Sīsū, manatu'i au, 'oka ke ka hoko mai kuó ke pule'anga.”

Pou 'Ao: 'Oku 'ikai ko ha me'a fo'ou 'a e laka fakahāhā mo e longoa'a faka politikale 'oku lolotonga hoko 'i he ngaahi tukui fonua 'o māmaní. 'Oku lahi 'a e ta'efiamalie 'a e kakai ki he ngaahi fokotu'utu'u faka pule'anga 'oku 'ikai ke ma'u ai ha ola lelei ma'a e kakai, kae ola lelei pe ia ma'a e kau taki mo honau kau poupu mo kaungā fonongá. Pea 'oku longoa'a 'a māmani -- Pilitāniá, Falanise, Filipaini, Isileli, 'Aositelelia, 'Amelika -- ko e kongá si'i pe 'eni 'o e ngaahi fonua 'oku fakahā ai 'e he kakai 'a honau lotó 'aki 'a 'enau ngāue 'aki honau le'ó mo 'enau mo'ui. Ko e tukufakaholo fakatemokalati ia, pea lahi hono ngaahi lelei, he 'oku mahino ai 'a e ivi mo e mafai 'o e kakai. Pea 'oku kei vivili 'a e fiema'u ke tu'u fakataha 'a e kakai ke fakafepaki ki he ngaahi maumau ta'e fakalao mo ta'e 'ofa 'oku lolotonga hoko 'i hotau māmaní. Ko e taimi 'oku faai taha ai 'a e kakai, pea nau hiki fakataha honau le'ó, pea nga'unu fakataha honau ivi faka'ekonomiká, pea 'oku e'a honau mālohí, 'o nau malava 'o a'usia 'a e taumu'a 'oku nau tangi mo kumi ki ai. Na'e pehē pe 'a e fu'u kakai 'o Selusalemá 'i he efiafi na'e fai ai 'a hono fakamaau 'o Sīsū. Na'a nau ngāue'aki honau le'ó 'o nau kalanga, “Kalusefai ia, Kalusefai ia.” Na'a nau tu'u pe 'o mamata mo poupu pea kaungā kau 'i hono taukave'i ke fakapoongi 'o Sīsū. 'Io, pea na'e 'aonga lahi, he na'e hā honau le'ó, pea na'a nau ikuna 'o nau kalusefai 'a Sīsū 'i he kolosí. Ko e ivi ia mo e mālohí 'o e tokolahi mo e le'ó lahí. Ka ko e taha 'o e ngaahi lēsoni mahu'inga 'o e kolosí, ko e ivi mo e mafai 'o ha toko taha, mo 'ene fai tu'utu'uni ki he 'ene mo'ui ke tu'u fehangaangai mo e toko lahi. “E Sīsū, manatu'i au, 'o ka ke hoko mai kuó ke pule'anga.” Ko e le'o na'e to'a fe'unga ke tu'u toko taha 'o tu'u fehangaangai mo e fu'u kakai. Na'e aafe 'a e kaiha 'a 'akau ia 'e tahá, he ko e 'ulungaanga totonu ia 'o e tangatá -- ko e monumanu lalata ki he kaungā fonongá (*communal animal*). 'Oku fakanatula pe ke kaungā kau 'a e taha mo e taha, ke tu'u fakataha. Kae tu'u tokotaha 'a e kaiha 'a 'akau 'e tahá. Ko e lēsoni mo e ako'anga kiate koe mo au. Te tau fononga faka-ha'a, faka-Siasi, faka-komiuniti, faka-lanu, faka-lea, faka-fonua, faka-kaungā-tamaiki, fakafamili, faka-mali, faka-kaiha 'a 'akau, etc. he

‘oku fakangatula pe ke tau kaungā kau fakataha mo e kaungā fonongā, he ko e ‘ulungaanga ia ‘o e nofo ko ‘enī. Ka ko e nofo ki he Pule‘anga kaha‘ū mo ‘itanitī, ko hono fongā ko e taliui fakafo‘ituitui ki he Tu‘i Fakaleveleva ‘o taimi mo ‘itanitī. Tauange ke tau kalanga fakataha mo e kaiha‘a ‘akau na‘á ne ‘ilo ‘a ‘ene angahalá, pea ne to‘a fe‘unga ke tu‘u fehanganangai mo e fu‘u kakaí, kehe ke ma‘u ‘a e mo‘ui ta‘engatá.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E Sīsū manatu‘i au ko e angahala mo e ta‘e taau. ‘Emeni.

Tokonaki, Novema 22: Lau Folofola – Luke 1: 68-79.

Ki‘i Ama: Luke 1: 76-79, “Pea ko koe, tamasi‘i, ‘e lau ko e Palōfita ‘o e ‘Eiki Taupotú, He te ke fakamelomelo kiate ia ke teuteu hono ngaahi halá: Ke ‘atu ‘a e tala ‘o e fakamo‘uí ki he kakai ‘a‘aná, Ko e fakamolemole ‘enau ngaahi angahalá: Ko e me‘a ‘i he ‘alo‘ofa ‘a hotau ‘Otuá, ‘A ia ne ‘a‘ahi mei ai ‘a e pongipongi mei ‘olunga. Ke hulu ‘aki he nofo he po‘ulí mo e malu ‘o Maté, Mo tataki ki he hala ‘o e fiamālie hotau va‘é.”

Pou ‘Ao: Ko e taha ‘o e fakamelomelo ‘o e Fa‘ahita‘u ‘Etiveni mo e Kilisimasí ko e Hiva ‘a Sakalaia, ‘a e Lēsoni ‘oku tau fakalaulauloto ai ‘i he ‘ahó ni. ‘Oku mālie ‘a e ngaahi fatongia ‘o e Hiva ‘a Sakalaia, he ‘okú ne kapui ‘a e hisitolia ‘o e kuohilí, pea toe hanga ki mu‘a ‘o kikite‘i ‘a e me‘a ‘e hoko maú. Ko e *Sankofa*, ko e manupuna ‘i he tukufakaholo ‘a e kau Aflika mei *Ghana*, ‘oku hanga ki mui ‘a hono ‘ulú ‘o to‘o ‘a hono fo‘i fuá. ‘Oku hanga ki mui ke ma‘u mei ai ‘a e koloa ‘o e kuohilí, ‘oku ‘ai sino ‘i hono fuá, ‘a ia ‘okú ne puke nima ke fononga mo ia ki he kaha‘ú. ‘Oku tau vakai ki he nāunau tatau ‘i he Hiva ‘a Sakalaia. Ko e ‘uluakí ko ‘ene tuhu ki he palōfisai kuo fakakakató. Ko e huli mā‘oni‘oni na‘e talaki ‘e Selemaia ‘i he lēsoni na‘e kamata ai ‘etau fakalaulauloto ‘i he uiké ni, ko ‘eni ia kuo hoko. Pe ko e laulau senituli, laulau ta‘u, mahina pe ‘aho, ‘oku kei tauhi ‘a e ‘Otua ki he ‘ene ngaahi kovinanite. Ko e fatongia hono uá ‘oku hā ‘i hotau Ki‘i Ama ‘o e ‘ahó ni. Hiki ‘a e talanoa ‘a Sakalaia mei he fakaai ‘o e palōfisai mei he kuohilí ki he koloa ne fakafou mai ‘i hono manavá; ko ‘ene kikite ki he kaha‘u ‘o hono foha ko Sioné, *Pea ko ko e tamasi‘i, ‘e lau ko e Palōfita ‘o e ‘Eiki Taupotú, He te ke fakamelomelo kiate Ia ke teuteu hono ngaahi halá.* Ko ‘ene lea hangatonu ki hono fohá, ka e e‘a mei ai ‘a e ngāue ‘e fakahoko ‘e he Misaiá ki māmani. ‘Oku mahino mei he ‘ulaki kongá ‘o e Hiva ‘a Sakalaia ‘a e ngaue mo e fatongia (‘ulunganga) ‘o e Misaiá - ko e Fakamo‘uí mo e Fakahaofi ‘o Isileli. Kae mahulu atu ‘a hono fakamahino mai ‘e he kongá ki mui ‘o ‘ene Hivá, ‘a e nāunau, ngaue mo e fatongia faka tauhi sipi ‘o e Misaiá, ‘a ‘ene “fakamo‘uí” mo ‘ene “‘alo‘ofa.” Ko e “maama” te ne “fakahinohino honau va‘é” ki he hala te nau ma‘u ai ‘a e “melinó.” ‘Io, mo‘oni ko e Tu‘i ‘o Isileli ko e mafi ke tokoni, pea te ne hā‘ele mai ke faka‘auha ‘a e ngaahi pule‘anga ko honau filí, mo fakahaofi ‘a e kakaí mei he nofo pōpulá. Kae ‘amo atu ‘a e tuhu ‘a Sakalaia ki he nāunau makehe mo motu atu ‘o e Misaiá, ko e fakamo‘uí ‘o e kakaí mei he angahala ‘o e mate ta‘engatá. Mālō pe hono fakahaofi ‘a Isileli mei honau ngaahi filí. Kae sinoeme‘a, ko e hā‘ele mai ‘a e Misaiá ke fakahaofi ‘a Isileli mo kitautolu kotoa mei he pule‘anga ‘o e angahalá mo e mate ta‘engatá. Ko e fekau fisifisimu‘a ia ‘o e Sāpate ‘o e Tu‘i ‘a Kalaisi -- ko hono fakamahino mai ‘a e aofangatuku ‘o e tu‘unga fakatu‘i ‘o Sīsū, he ‘okú ne fakahaofi kitautolu mei he ngaahi fili ‘o e nofó ‘i he māmani ko ‘enī, kae mahulu atu ‘a ‘ene fakahaofi hotau laumālié mei he angahala ‘o e mo‘uí, pea faka‘atā kitautolu ke tau hao atu ki he mo‘ui ta‘engatá.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Oku ou fakamālō atu ‘i he me‘a‘ofa ‘o e fa‘ahi‘ita‘u ‘Etiveni, pea mo hono fakamanatu mai ‘a e ‘amanaki lelei ‘o e foaki laulōtaha ‘a e ‘Afioná. ‘Emeni.

Sāpate, Nōvema 23: *Sāpate ‘o e Tu‘i ‘a Kalaisi (Lanu Hinehina).*

Lēsoni: Selemaia 23:1-6; Luke 1:68-79; Kolose 1:11-20; Luke 23:33-43.

Mōnite, Nōvema 24: Lau Folofola – ‘Aisea 2: 1-5.

Ki‘i Ama: ‘Aisea 2: 4-5, “Pea te ne fakamaau ‘a e vaha‘a ‘o e ngaahi pule‘angá, pea te ne sivi ‘a e me‘a ‘a e ngaahi kakai lahi: pea te nau tuki huo ‘aki ‘enau ngaahi heletā, mo e ngaahi hele ‘auhani ‘aki honau ngaahi taó: ‘e ‘ikai ofa heletā ha pule‘anga ki ha pule‘anga, pea ‘e ‘ikai kei fai ha ako tau. Fale ‘o Sēkope ē, Ha‘u ā, ka tau laka ‘i he maama ‘a Sihova.”

Pou ‘Ao: Pou ‘Ao: Ko e taha ‘o e ngaahi hingoa fakatenetene na‘e ‘ai ki he Palōfita ko ‘Aiseá ko e tokotaha “na‘e sio, na‘e vīsone” (*seer*). Na‘e ‘ikai ke fakangatangata ‘a ‘ene sió ‘i he ‘ātakai na‘e lolotonga ‘i aí, pea na‘a mo e kuonga na‘e mo‘ui aí; ka na‘e kakapa ‘a ‘ene sió ki he me‘a ia na‘e puli pea te‘eki hā. Pea ‘i he ‘ulungaanga totonu ‘o e Palōfita, na‘á ne talaki ‘a e nunu‘a ‘o e angahala ‘a Isileli – ‘e haveki kinautolu ‘e Papilone mo e kau ‘Asiliá. Ka na‘e ‘ikai ke ngata ai ‘a ‘ene “sió.” Na‘e a‘u ‘a ‘ene sió ki he lēsoni mo e Ki‘i Ama ‘o e ‘ahó ni: ki he

kuonga 'e hoko ai 'a Mo'unga Saione ko e taua 'o e tala'ofa mo e fai totonu, pea 'e 'aukau mai ki ai 'a māmani kotoa mo e ngaahi fa'ahinga, 'o nau kautaha 'i hono tali 'a e tu'utu'uni mo e akonaki 'e tafe atu mei he Saione 'o e 'Otuá. 'E fai ai moe fu'u fakamaau totonu, pea fakalelei ai 'a e vā 'o e pule'anga mo e pule'anga. 'E liliu 'a e heletā ki he me'angāue 'o e fetauhi'aki mo e fepoupou'aki – ke hoko ko e huo 'oku fai 'aki 'a e ngoue ke ma'u me'a tokoni ai 'a e fonuá. 'E tuku tau 'a e ngaahi pule'angá, 'o liliu 'a 'enau ngaahi me'ataú ko e ngaahi me'angāue 'o e melinó mo e fetauhi'aki. Mālō 'Aisea 'a e ma'u tala, ka 'oku mo'oni 'a e fākafoa 'a e fine'eiki Vava'ú, "Oiauee, 'e ngata nai 'afē?" Mahalo na'e tonu pe 'a e tala fakapalōfita ia 'a 'Aiseá ki ha ngaahi kuonga, ka ki he kuongá ni mo e tau'aki faka tō pomu, fakaaao fakapule'anga 'o ta'ofi 'a e fakahū 'o e me'akai, me'a inu, fairo'o, 'o a'u pe 'o mate ai 'a e laui afe, pea mo e fa'ahinga fesitu'a'aki 'oku hikihihi tō pe ke a'u ki he taupotu 'o e fetā'aki fakakautau. Hangehangé 'oku mo'oni 'a e lea hua 'oku fa'a ngāue'aki he mitiá – "ko e toe hā leva ia?" 'Oku kei fe'unga 'aupito 'a e "sio" 'a 'Aiseá mo hotau kuongá ni. Na'e 'uhinga 'a e Tohi 'a 'Aiseá ki ha taimi 'o hangē ko hotau kuongá ni – ke fakamanatu mai 'oku 'ikai ke fai tu'utu'uni hotau 'ātakei ki he 'etau fakamo'oni 'Otuá. 'Oku fakasino 'a 'etau tuí mo 'etau fakamo'oni ki he 'Otuá 'i he 'etau malava 'o kei fakahoko 'a e ngaahi 'ulungaanga mo e tō'onga mo'ui 'okú ne pātoloaki 'a e melinó. Ko 'etau fai 'a e ngaahi ngāue ko iá, ko 'etau liliu ia 'a e heletā ki he huó, 'a e fehi'á ki he 'ofá. Tau pipiki ki he ngaahi 'ulungaanga 'okú ne fakasino 'a e 'ofa mo e melino 'i he 'etau mo'ui, pea neongo pe 'oku fēfē 'a e longoa 'a 'oku hoko 'i māmani, 'oku tau kei malava pe 'o fakamo'oni 'oku 'i ai 'a e 'Otuá pea 'oku ne mafeia 'a 'etau ngaahi faingata'a'ia. 'Oku Kalisitiane 'a e Kalisitiane 'i he kei ikuna 'a e 'ofá mo e melinó 'i he 'ene mo'ui neongo 'okú ne 'i he lotolotonga pē 'o e po'uli mo e angahala.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ko hoku maama'anga koe Sīsū é, He la'ā 'o hoku laumālié, Sīsū é, Neongo 'ete po'ulia, He langi 'ao'aofia, Te u maama pē ka ta 'i ai, Sīsū é. 'Emeni.

Tūsité, Nōvema 25: Lau Folofola – Teutalonome 26: 1-11.

Ki'i Ama: Teutalonome 26: 2, "Te ke to'o ha me'a mei he polopolo 'o e ngaahi fua kotoa pē 'o e kekelelé, 'a ia te ke utu mei he fonua kuo foaki kiate koe 'e Sihova ko ho 'Otuá"

Pou 'Ao: Ko e talatalaifale faka'osi eni 'a Mōse ki 'Isilelí pea ko hono fakamanatu kiate kinautolu 'a honau hisitōliá pea mo e me'a ke nau fai 'i he'enau hū ki he fonua 'o e Tala'ofá. Ko e manatú ko e kongā koula ma'atautolu fakafo'ituitui, ma'á e famílí, Siasí mo e fonuá fakalūkufua. 'Oku tokoni lahi e manatú ki hono fakatonutonu 'etau me'a lahi he mo'ui faka'ahó. 'Oku fakanatula pe ki ha ki'i pepee ke ne manatu 'i e nima 'ofa 'oku fai hono fafangá, 'o tatau pe mo 'ene fakamama'o mei he nima 'oku mamahi'ia ai. Hangē kiate au ko e taumu'a ia 'o 'etau tautea' i ha taha he 'etau fānaú ko 'etau feinga ke ako'i ia 'aki ha'ane manatu 'i hono tautea' i pea 'oua 'e toe fai 'a e me'a na'e 'uhinga ai hono tautea'í. 'Oku tau a'u mai eni ki he matu'otu'a ko ení, kuo tau maheni he nofo malí he ngaahi me'a 'oku kau lelei ki hotau sinó mo e laumālié, mo e ngaahi me'a 'okú ne fakatupu e longoa'á mo e vā koví. 'Oku tatau pe mo 'etau fua fatongia he Siasí, 'oku 'i ai 'a e ngaahi me'a na'e hoko he 'etau fononga mai 'oku tokoni ki hono fakatonutonu 'o 'etau to'o fatongiá ke napangapanga mālie. Ko e mahu'inga ia 'o e manatú, ke 'ene fakamaama ange 'a e hala fononga 'o e lolotongá ni pea mo 'etau hanga ki he 'apongipongí mo e kaha'ú. 'Oku tatau kotoa pe 'etau a'usiá: na'e 'i ai e ngaahi me'a na'e hoko he kuohilí, na'á ne fai hotau fakalotolahi'i, fakaivia mo tokoni'i ke tau lava ai 'o a'usia 'a e tu'unga 'oku tau 'i ai he 'ahó ni. 'Oku tau a'usia 'a e tu'unga fakalotu 'oku tau 'i ai he 'ahó ni, he na'e 'i ai e kakai, na'á nau pusiaki'i kitautolu he Lotú. Neongo 'etau fakakiná, 'alu mo foki, ka na'á nau kei tulimui pe he'enau 'ofá pea ko kitautolu eni 'oku tau hoko' i atu 'enau misioná 'i he Siasí. Na'e hoko honau lo'imatá mo 'enau lotu tōtōiví ko e fu'ufu'unga tāpuaki ma'atautolu. Mahu'inga ke tau manatu' i hotau tukufakaholó he 'okú ne fakaivia kitautolu 'i he 'etau fua fatongia he lolotongá ni. 'Oku mahu'inga ke tau manatu' i hotau tukufakaholó, he 'okú ne fakamatala' i 'a e 'uhinga 'oku tau fai ai e me'a 'oku tau fai. Ko e polopolo na'e tala ki 'Isilelí, 'oku kei faí ni pe 'o fakahingoa ko e fakaafe. Ko e lelei taha ia 'a e ki'i famílí 'oku tātānaki ke fai 'aki e feilaualá 'i he tui mo e falala 'oku finangalo mai 'a Sihova ki he foaki ma'ongo'onga 'oku faí. 'Oku fakafaingamālie' i 'e he manatú 'a e "liliu" ke feangainga e fougá mo e kuongá. Neongo 'oku tau 'i he fonua muli, ka 'oku tau kei faka'aonga' i pe 'a e Ouau mei Tongá, pea tānaki atu mo e ngaahi me'a faka-Metotisi, pea 'oku tau fiemālie pe ai. Ko e kongā mahu'inga taha ke tau manatu' i, ko e ngāue fakaofa na'e fai 'e he 'Otuá 'ia Kalaisi Sīsū, na'e fai kotoa pe ma'au pea mo au. Ko e taimi kotoa pē 'oku tau talanoa ai ki he kuohilí, pea 'oku tau talanoa ki he tu'unga 'oku 'i ai 'etau mo'ui. Kapau 'oku tau kei nofo pe he 'aneafí, pea tā 'oku 'ikai ke 'aonga kiate kitautolu 'a e manatú. Ko e talanoa 'o e 'i he kolosí 'a Kalaisi, ko e talanoa ia 'o hotau veteangé mo e fakatau'atāina. Ko e kakato ia 'a 'etau fiefia 'i he Fa'ahita'u 'o e Fakafeta' i ni, ko 'etau manatu' i kuo 'osi fai 'e Kalaisi hotau fakamo'ui, pea ko 'etau mo'ui atu ko eni 'oku tu'unga pe 'ia Kalaisi.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakafeta’i fai ma’u ai pē, ki hotau ‘Otua, ‘i he’ene manatu’i, ‘a e tō ki lalo.

Efiāfi ‘Aho Fakafeta’i: – Saame 100; Teutalonome 26:1-11; Filipai 4:4-9; Sione 6:25-35.

Pulelulu, Novema 26: Lau Folofola – Filipai 4: 4-9.

Ki’i Ama: Filipai 4: 6-7, “Neongo pe ko e hā ‘a e me’a, ‘oua te mou lotomo’ua ai; ka ‘i he me’a kotoa pē tuku ke hā ki he ‘Otua ho’omou ngaahi kole, ‘i he lotu mo e hūfia, pea fai mo e fakafeta’i. Pea ko e nonga ‘a e ‘Otua, ‘a ia ‘oku mama’o ‘i he tatae ‘o e ‘atamai kotoa pē, te ne malu’i homou loto mo ho’omou ngaahi fakakaukau ‘ia Kalaisi Sīsū.”

Pou ‘Ao: ‘Oku tau maheni mo e ngaahi puha lolo sokoleti ‘oku fakatau mei he ngaahi fale ngaahi sokoleti ‘iloa ‘i māmaní. ‘Oku sokoleti kotoa pe ‘a tu’a, ka ‘oku kehekehe ‘a e ngaahi me’a ‘oku fakafonu ‘aki ‘a lotó. Na’e makatu’unga ai ‘a e lea mālie ‘a e tangata sitaa he faiva ko *Tom Hanks*, ‘i he ‘ene faiva ko e *Forest Gump*, “*Life is like a box of chocolates; you never know what you’re going to get,*” “*Ko e mo’ui ‘oku hangē ha puha sokoleti, ‘oku ‘ikai ke ‘i ai ha taimi ia te te ‘ilo ai pe ko e hā ‘a e me’a te te ma’ū.*”

Ko e ki’i tu’unga lea ma’ama’a ka ‘oku fio ai ‘a e ngaahi tefito’i mo’oni ‘oku fa’a tu’u fehanga’angai ‘i he mo’ui. Ko e mo’ui ‘oku melie. Ka ‘i he tiami tatau pe, ‘oku ‘ikai ke tau ala ‘ilo pe ko e hā ‘a e me’a ‘e ala hoko mai ‘i he tu’a ‘o ha fai tu’utu’uni te tau fai–hange pe ko e ‘ikai ke tau ‘ilo pe ko e hā ‘a e me’a ‘oku fakafonu ‘aki ha fo’i sokoleti te te to’o kae ‘oua leva kuó te u’u ‘o ‘ilo. Pe ko e fiefia, pe mamahi, ikuna pe ko e fo’i, lava me’a pe ko e tōnōnou, ‘oku nau tuifio kotoa pe, ko e kātōi ia ‘o e mo’ui. Pea neongo ‘oku ‘ikai ke tau ala mapule’i ma’u pe ‘a e me’a ‘e hoko mai ‘i he mo’ui, ka te tau malava ‘o tu’utu’unia ‘a e ‘ulungaanga ‘oku tau matatali ‘aki ‘a e ngaahi me’a ‘oku hoko mai. Ko e kakano ia ‘o e akonaki mo e talatalaifale ‘oku fai ‘e Paula ‘i he ‘etau lēsoni mo e Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni. Ko e kole ‘a Paula ki he kakai ‘i Filipai ke nau fiefia ma’u pe ‘o kakapa ma’u pe ki he nonga ‘a e ‘Otua’i he taimi kotoa pe kae tautautefito ki he taimi ‘o e faingata’á. Na’e mahino ko e akonaki ‘a Paulá, na’e ‘ikai ko e koto lea pe, ka na’á ne fakasino ‘a ‘ene leá, he na’e kei toka ‘a e nonga mo e hounga’ia ‘iate ia, neongo ko ‘ene tohi mei pilisone. Na’e ‘akilotoa ‘a Paula ‘e he ngaahi me’a fakalilifu ‘o e pilisone faka-Lomá, ka na’e e’a mei he ‘ene ngaahi tohi mo ‘ene ngaahi akonaki ‘a e nonga ‘oku mama’o ‘i he tatae ‘o e ‘atamai kotoa pe. Ko e tefito’i mo’oni ia na’e feinga ‘a Paula ke a’u ki he kakai ‘i Filipai, pea ke a’u mai kiate kitautolu ‘i he kuonga ‘oku masiva nonga mo melino: ko e nonga ‘i he ‘Otua ‘oku ‘ikai ke makatu’unga ‘i hotau ‘ātakai mo e me’a ‘oku tau sio ki aí, ka ‘oku makatu’unga ‘i he tokotaha ‘oku tau tui ki aí, ‘ia Sīsū na’á ne ikuna’i ‘a e pōpula ‘o e angahala mo e kolosí. Neongo ‘a e ngāue mai ‘a e ngaahi faingata’á ‘o e māmani ko ‘ení ke ne ha’i seini mo fakapōpula’i ‘a ‘etau mo’ui, tau fakapapau’i ‘oku tu’u ma’u ‘a ‘etau fakakaukau mo ‘etau tuí ‘ia Kalaisi, pea ‘e fou mei ai ‘a e “nonga ‘a e ‘Otua, ‘a ia ‘oku mama’o ‘i he tatae ‘o e ‘atamai kotoa pē, te ne malu’i homou loto mo ho’omou ngaahi fakakaukau ‘ia Kalaisi Sīsū.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Eiki neongo ko e hā, Pule ‘a ‘au ‘oku fu’u e’a. Teu ‘ahi’ahi ke talia, Ke fai ho finangaló ia. Emeni.

Tu’apulelulu, Novema 27: Lau Folofola – Saame 100 (‘Aho Fakafeta’i).

Lēsoni: Saame 100; Teutalonome 26: 1-11, Filipai 4: 4-9; Sione 6: 25-35.

Ki’i Ama: Saame 100: 4, “Mou hū hono ngaahi matapā he fakafeta’i, Hū hono ngaahi loto’ā mo hono hiva’i: ‘Io, mou sani pē ia, Fakamālō ki hono huafá.”

Pou ‘Ao: Ko e Fakafeta’i ‘oku fengāue’aki ai ‘a e “fiefia koe’uhi ko e me’a’ofa ‘okú te ma’ū, pea mo e ‘ofa ‘i he loto hounga’ia ki he toko taha na’á ne foaki mai ‘a e me’a’ofá.” Ko e laumālie ia na’e fatu’aki ‘a e ‘Aho Fakafeta’i! Ko e laumālie ia ‘oku uki kitautolu ki ai ‘e he Fatu Saamé ‘i hotau Ki’i Amá. ‘Oku mahino e me’a ia na’e sio ki ai ‘a e Saamé ko e “matapā mo e loto’ā” pea mo e Ouau mo e tōtō’onga ‘o e lotu Temipalé, ‘a e ‘afio’anga ‘o Sihová. ‘Okú ke mea’i peá u lave’i, ‘oku ‘afio ‘a e ‘Otua’i he potu kotoa pē, ‘i he taimi kotoa pe. Ko e fakakaukau leva ia ‘okú ne fakamā’opo’opo kitautolu ‘i he fa’ahi’ita’ú ni, ko ‘etau Fakafeta’i ‘i he me’a kotoa pe, ‘i he taimi kotoa pe, ‘i he feitu’u kotoa pe. ‘Oku ‘ikai ko ha me’a faingofua ha’atau fakafeta’i lolotonga ‘oku tau mo’ua ha faingata’a. Mole ha taha ko hatau ‘ofa’anga, tofanga ‘i ha faingata’a fakaesino, faka’ekonomika, sōsiale, pe ‘i ha taimi kuo fa’iteliha ai pe ICE mo e kai sōtia ‘i hotau ngaahi tukui koló. Na’e ‘ikai puli ia ki he fatu Saamé ka na’e kei mahu’inga taha ange pe ki ai ‘a ‘ene fai fakafeta’i. ‘Oku ‘ikai mo ha toe kakai ‘i ha feitu’u ‘i māmani ‘e lahi ange ‘a e me’a ke fai ai e fakafeta’i, ‘o hange ko kitautolu ‘i ‘Ameliká ni. ‘Oku ui ko “Merica Lahi.” Tokua ‘oku lahi hono me’a kotoa, mei he Ivi faka-kautau, faka-pa’anga, poto mo e ‘ilo, tau’atāina, etc. Ko e me’akai te tau faka’aonga’i

he ‘ahó ni, ‘e kai ia ‘e he ngaahi fonua lahi ‘i māmani ‘i he mahina ‘e taha. ‘Oku tau takitaha e me’alele, ua atu e ni’ihi, pea tau mohe ‘i he fale ‘oku ‘i ai e maama, sitou, vai mafana, tv, telefoni, pea ‘oku lahi ange ‘a hotau vala ‘oku kei fa’o he *closet*, he vala ‘e sio ai ‘a e laui piliona ‘i māmani talu mei honau fanau’i ‘o a’u ki ha’anau mate. ‘Oku tokolahi e kau Toketā mo e *pharmacy* ki he ngaahi fiema’u faito’o. Taimi tatau, ‘oku kei lahi pē ‘a e ngaahi me’a ‘okú ne felei ‘etau fai fakafeta’i. Ko e pole ia ‘o e fa’ahi’ita’ú ni: Ke tau lava ‘o fakafeta’i he me’a kotoa pē, tatau ai pē, pe ko e hā ‘a e tūkunga ‘oku ‘i ai ‘etau mo’uí. Kapau ‘oku ‘i ai hatau fakalotolahi, pea ‘oku ma’u pe mei he talanoa ‘o e ‘uluaki ‘Aho Fakafeta’i. Na’e fusimo’omo ‘a e me’a kotoa pē, lahi mo e kau folau na’e mate he momokó, mo e mahakí, pea toe ta’ota’o mai ki ai mo e ‘ikai ke nau mateuteu ki he fonua fo’ou ne nau nofo’i. Neongo kotoa e faingata’á, na’á nau kei katoanga fiefia fakataha pē mo e kau ‘Initia Kula ne tokoni’i kinautolú ‘i he Ututa’u ‘o e 1621. ‘Oku kei fakatolonga mai ‘e honau ni’ihi, ‘a hono pakipaki ‘a e fo’i koane ‘e nima ‘o ‘ai he peleti pea tufa atu ki he fāmili, ko ‘enau manatu ‘ofa ki he ‘enau kamakamatá mo hono leva’i ‘enau me’akaí. Na’e ‘ikai ke lava ‘e he faingata’á ‘o ta’ofi ‘a ‘enau fai fakafeta’i, he na’e ‘ikai makatu’unga ia ‘iate kinautolu, ka ko e ‘Otuá. Tau lea fakataha pe he ‘Aho Fakafeta’i ni, “Koe’uhi ko e ‘Eikí, tau hū ‘i hono matapā mo e fakafeta’i!”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Oku mau fakafeta’i atu ‘e ‘Otuá ‘i ho’o kau mo kinautolu he halafononga kuo mau fakaikuná. Tuku ke kakato ‘emau fai fakafeta’i he ‘aho tupu’á ni, ‘i ha’amau tukupā ke fakafeta’ia ho’o ‘ofá he ‘aho kotoa pe ‘o ‘emau mo’uí. ‘Emeni.

Falaite, Nōvema 28: Lau Folofola – Matiu 24: 36-44.

Ki’i Ama: Matiu 24: 44, “Ko ia, ke toka teuteu ‘a kimoutolu foki: he ko e hoko mai ‘a e Fanautama ‘a Tangatá ‘e fai ‘i ha taimi ‘oku ‘ikai te mou ‘amanaki ai kiate ia.”

Pou ‘Ao: Talanoa ‘e he Faifekau ‘ene hū atu ki hono ‘ofisí he Sāpate ‘e taha ke paaki’i ‘ene malanga ki he ho’ata ko iá ‘o ne tokanga’i atu e fine’iki ‘oku tangutu kuikui pe ‘i hono seá ‘o hangē ‘oku fakalaulautó. Afe ‘o fakalea atu ‘oku faka’ā’ā hake fine’eiki ‘o lea mai, “Ko fē Siasí, ko e teu eni ke kamata e lotú ‘oku ‘ikai ‘asi mai taha ia.” Malimali e Faifekau, “Na’e liliu e taimi ‘anepō pea ‘okú ke vave mai ‘aki e houa ‘e ua, kae sai he ‘oku ma’u taimi lahi mo e ‘Otuá.” Ko e fine’eiki na’e mu’a ‘aki ma’u pe ‘e ia e houa e taha ki he lotú he Sāpate kotoa. ‘Oku tau fiefia he ‘i ai ha kakai ‘oku nau poto he tauhi taimí. ‘Oku ‘i ai leva mo e ni’ihi, ‘e tōmui pe ia ki he polokalama kotoa. Kapau ‘e toloi e taimi polokalama ‘aki ha houa ‘e taha kae lava ke nau ma’u mai e taimí, te nau kei tōmui mai ‘aki pe ‘a e taimi tatau ‘oku nau tomui ma’u ‘aki pē. Ko e fa’ahinga pehē, ‘oku ‘ikai ko e taimí, ka ko kinautolu ‘oku fehalaakí pea ‘e ‘ikai pe ha uasi ia te nau ve’etonu ki ai. ‘Oku fika ua pe a Sīsū ki he Tamaí ‘i he tauhi taimí. ‘Oku ‘ikai mo ha toe taha mo’ui ‘i heni pe ‘i Hēvani te ne lakasi e ‘Otuá ko e Tamaí mo hono ‘Aló he tauhi taimí. ‘Oku ‘afio’i ‘e Sīsū e taimi ke moulu toko taha ai pē, mo e taimi ke kau fakataha ai mo ‘ene kau Akó pea mo e taimi ke ngāue fakataha ai mo e fu’u takanga tokolahi ne nau muimui’i ia ‘i Palesitainé. Neongo e vili ta’e’unua ‘a e kau Akó ke ne fakahā ange ‘a e taimi ‘e hoko mai ai ‘a e ngaahi me’a ‘oku talanoa ki ai ‘o a’u ki ha ‘aho ‘o e Fanautama ‘a Tangatá, na’e kei ha’aki piki pe a Sīsū ki he’ene tauhi taimí ‘o tuku pe me’a ‘a e ‘Otuá ko e Tamaí ki he Tamaí, peá ne fai pe me’a ‘oku tāu mo ia ke faí. Na’e mo’ui ‘a Sīsū he ta’u ‘e 33, pea ‘i he faka’uto’uta lelei na’e fai ‘e he Tamaí ma’a Sīsū, na’á ne teuteu’i ia he ta’u ‘e 30 ki he ngāue te ne fakakakato he ta’u pe ‘e 3. Neongo ‘etau faka’amu ke ‘ilo e taimí, ‘oku tala mahino mai pe ‘e hotau Lēsoní ‘oku ‘ikai ‘ilo ki ai ‘a e kau ‘angeló ‘o a’u ki he ‘Aló. Ko e lelei taha pe te tau ala lavá ko ‘etau “toka teuteu.” ‘Oku ou fakakaukau pe ‘e fēfē ‘o kapau te tau hangē ko ha telefoni kuo fakapolokalama’i ke ‘ave ha telefoni ‘oku tā mai ke a’u ki he tokotaha ‘oku feinga mai ki ai ‘o tatau ai pē, pe ko e fē feitu’u ‘oku ‘i ai (*call forwarding*). Ko e ‘aneafi na’a tau nofo pe he ve’e telefoni ‘o tali ai ki ha telefoni mai. Ko e ‘ahó ni ‘oku lava pe ke paasi ‘a e telefoni mai ki ha fika telefoni kehe pea ‘e kei a’u pe ki ha feitu’u pe ‘i māmani. Ko e mateuteu mo’oni ia, ko ‘etau tukuange ki he Laumālie Mā’oni’oni ke ne ngāue ‘i he’etau mo’ui pea ke ho’ata atu ki he kaungā pilikimí pea tau ngāue fakataha ai ke talitali ha taimi ‘e hokomai ai ‘a e Fanautama ‘a Tangatá. ‘Ofa pe ke ‘oua na’a tau tōmui ki hono talitali ‘o e Misaiá!

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni mai ‘Eiki ke mau matu’aki mateuteu ke tali ‘a ho’o hokomai ‘i he Fa’ahita’u ‘o e ‘Etiveni.

Tokonaki, Novema 29: Lau Folofola – Loma 13: 11-14.

Ki’i Ama: Loma 13: 11, “Fai ha tō’onga ‘oku tāú. He kuo mahino lelei kiate kimoutolu ‘a e anga ‘o e ngaahi ‘aho ‘oku tau ‘i ai. **Kuo ofi ‘aupito ‘a e ‘aho ‘e fakakakato ai hotau fakamo’uí.** Na’e ofi mai pē ia ‘i he ‘aho na’a tau ului ai ki he ‘Eikí. Ka kuo toe ofi ange eni.”

Pou ‘Ao: ‘Oku tau fakafeta’i he’etau tu’uta mai ki he faka’osinga ‘o e mahina ko Novemá. ‘Ikai ko ia pē, ka ‘oku tau fakatokanga’i ‘a e mo’oni ‘o e Ki’i Ama ‘o e ‘aho ko ‘eni. ‘Oku kehe ange ‘a e ta’au ia ‘o e ‘aho ‘oku tau ‘i aí mo ha toe taimi he’etau mo’uí. Hangē ‘oku hulu ange hono fetuku si’otau kaungā fonongá mei he fononga ‘oku tau faí. Ka ko koe ‘eni mo au ‘oku tau kei ma’u faingamālié. Faka’amu leva ‘a e ‘apositolo ko Paulá he’ene tohi ki Lomá kae ‘amo atu kiate kitautolu hotau kuongá ni, ke ‘oua toe fakakatakata tokua ‘oku tau kei ma’u taimi. ‘Okú ne tala fakapatonu mai, kuo mou mahino’i ‘a e ta’au ‘o e ‘ahó, pea ‘oku toesi’i hotau taimi. Ko ia ai, ‘oku fiema’u ia ke tau tu’u ‘o tui ‘a e teunga ‘a e ‘Otua’ pea fakapapau’i ‘oku tau mateuteu ma’u pe. ‘Oku ‘ikai foki ko ha toe faka’ape’apē ‘eni, ke toe fehu’ia pe ‘e hoko koā pe ‘ikai. Ko e fekau hangatonu mai ‘eni kiate kitautolu. Ko e Fa’ahita’u ‘o e ‘Etivení, ‘a e uiki ‘e fā kimu’a pea ‘alo’i hotau Fakamo’uí, ko e taimi ‘o e teuteu, ka ko e fakapapau’i mai ‘e toe Hā’ele ‘Angaua mai ‘a Kalaisi ‘i he ‘Aho Fakamuí. ‘I he taimi tatau, ‘okú ne ta’alo’i ‘etau tokangá ki hono fakakakato ‘o e palōfisai ‘a e kau Palōfita ‘i mu’á, ‘e ‘alo’i mai ‘a e Misaiá ‘i Petelihema, Kolo ‘o Tevitá. Ko hono fakafetaulaki’i ‘a hono fakakakato ‘o e kikite ‘o e kuohilí mo e sio fakatu’amelie ki ha hokomai ‘a e ‘Aho ‘o e ‘Eikí, ‘oku fai ‘aki ‘a e mātu’aki ngāue ‘aonga ‘aki hotau taimi mo e faingamālié. Ko e teu ‘etau mo’ui ke taau pea fe’unga ke talitali ‘a e hokomai ‘a e pepe ka ko hotau Fakamo’ui. Ko e pēpē ko iá te ne ‘omai ‘a e fakamaau totonú mo e ‘ofá ‘o fakanofonofo fakataha ia mo e kalauni talatalá, mo e lo’imatá, mo e mata ‘o e fa’ó mo e taó ‘o luva mai ia ko e me’a’ofa ‘o e Mo’ui Ta’engatá ma’au pea mo au. Faka’uta ange ki he fu’u ‘ofa ko ‘eni kuo foaki mola mai pe ke tau lave aí. Kuo ‘omi ke fai hono fakamolemole ‘a e me’a he’ikai lava ia ‘e ha koloa, mafai mo e ivi he māmani ko ‘ení ke fakama’a, ngata pe ‘ia Sīsū Kalaisi mo hono Kalusefai mo Toetu’ú. Ko ia ai, ‘i he faka’osinga ‘o e mahina hono hongofulu ma taha ‘o e 2025, ko hotau uki ai mo e fekau hangatonu mei ho tau ‘Eiki. Ko e uki ia ‘oku fai he ‘uluaki Sāpate ‘o e ‘Etivení, ko hono fafangu ke tau “Ā hake,” ko e ‘Eiki na’e ‘alo’i ‘i Petelihemá, ‘e toe Hā’ele ‘Angaua mai. Ko e fafangu ke tau tu’u hangē ha sōtia teu ki he fepakí. Ko e fakaongo mai ‘e Paula, ‘oua na’a tukuange ha faingamālie ‘o e “po’uli” ke ne kāpui ai ‘a e “maamá.” ‘Oua na’a tau faka’atā ha faingamālie ‘o Sētane mo e filí ke fai tu’utu’uni ki he’etau mo’uí ka tau tali ‘a Kalaisi ke fokotu’u taloni ‘iate kitautolu. Tauange ke tau ‘ilo ko e taimi pe ‘eni, ‘a e lolotongá ni. Pea tau faitangane he ko e ‘Eikí ‘oku kau ma’u pe mo kitautolu ‘o tau tu’amelie ai ki he ‘Eiki ‘o e Fa’ahita’u ‘Etivení ke ne fai hotau fakaa’ú mo fakakakató.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakafeta’i ‘Eiki ho’o kau mo kimautilu he hala fonongá. Tau kau mu’a he teuteu ki he Fa’ahita’u ‘o e ‘Etivení ‘o fakamanatu ‘a ho’o toe Hā’ele ‘Angaua maí, pea mau tali mo e fakafeta’i, ‘Emeni

Sāpate, Novema 30: ‘Uluaki Sāpate ‘o e ‘Etiveni. (*Vāleti pē Lanu Pulū*).

Lēsoni: ‘Aisea 2:1-5, Saame 122; Loma 13:11-14; Matiu 24:36-44.